

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2021-2027

LGR "MÒRÉNKA"
PREZES

Grażyna Wera-Małatyńska

LGR "MÒRÉNKA"
SEKRETARZ

Stefania Majewska-Kilkowska

Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska
Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”

Wrzesień 2024r.

Fundusze Europejskie
dla Rybactwa

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

Rozdział I – Charakterystyka RLGD	4
1. Nazwa RLGD	4
2. Forma prawna	4
3. Opis powstania i krótka historia RLGD	4
4. Opis struktury RLGD	7
5. Organ decyzyjny	7
6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie RLGD	8
Rozdział II – Charakterystyka obszaru realizacji LSR	11
1. Gminy stanowiące obszar realizacji LSR	11
2. Mapa obszaru realizacji LSR	12
3. Opis obszaru będącego obszarem realizacji LSR	12
4. Opis ludności obszaru realizacji LSR	17
5. Charakterystyka rybackości obszaru realizacji LSR	21
6. Zgodność obszaru z zasadami horyzontalnymi	22
Rozdział III – Udział społeczności w przygotowaniu LSR	23
1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces przygotowania LSR	23
2. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR	26
Rozdział IV – Analiza SWOT obszaru realizacji LSR oraz wnioski wynikające z analizy SWOT	29
1. Tabela SWOT	29
2. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla całości obszaru realizacji LSR	30
3. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla sektora rybackiego z obszaru realizacji LSR	31
Rozdział V – Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia	33
1. Cele główne wybrane do realizacji	33
1.I. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	35
1.II. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich	40
1.III. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach	42
1.IV. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej	45
1.V. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego	48
1.VI. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym	50

2. Operacje związane ze wspieraniem sektora rybackiego na obszarze realizacji LSR oraz operacje, w których beneficjentem będą podmioty sektora rybackiego	52
Rozdział VI – Wykazanie spójności celów LSR z analizowanym obszarem	53
Rozdział VII – Proces wyboru operacji oraz stosowane kryteria wyboru.....	54
1. Tworzenie procedur	54
2. Proces wyboru operacji	55
3. Kryteria wyboru operacji	55
4. Kwalifikowanie operacji jako realizowanych w interesie zbiorowym	56
Rozdział VIII – Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji.....	57
1. Proces realizacji LSR.....	57
2. Zdolność RLGD do realizacji LSR.....	62
Rozdział IX – Plan finansowy (budżet) LSR.....	64
1. Opis finansowania działalności RLGD	64
2. Powiązanie budżetu z celami LSR	65
3. Plan realizacji budżetu	66
Rozdział X – Wskaźniki realizacji LSR.....	72
Rozdział XI – Monitorowanie i ewaluacja realizacji LSR.....	78
1. Zasady i procedury monitorowania	78
2. Zasady i procedury ewaluacji.....	81
3. Wykorzystanie wyników ewaluacji i monitorowania	81

Rozdział I – Charakterystyka RLGD

1. Nazwa RLGD

Nazwa stowarzyszenia: Stowarzyszenie Wdzydzko-Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”

Skrócona nazwa: LGR „Mòrénka”

2. Forma prawna

Stowarzyszenie specjalne posiadające osobowość prawną i działające na podstawie przepisów ustawy z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855-, z późn. zm.). Nadzór nad Stowarzyszeniem sprawuje starostwa chojnicki (zapis zaktualizowano w Statucie Stowarzyszenia – w trakcie aktualizacji w KRS)

Dane Stowarzyszenia

Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”

ul. Rybacka 10

89-606 Charzykowy

NIP: 5552085557

REGON: 220919715

KRS: 0000340045

3. Opis powstania i krótka historia RLGD

W dotychczasowej działalności należy wyróżnić kilka najważniejszych momentów, które wywarły znaczący wpływ na obecny kształt organizacji:

- **Powołanie Stowarzyszenia**

Inicjatywa powołania stowarzyszenia, które będzie ubiegać się o nadanie statusu Lokalnej Grupy Rybackiej pojawiła się na przełomie 2008/2009 roku. Grupę inicjatywną stanowili partnerzy współpracujący ze sobą od 2006 roku w ramach programu LEADER na rzecz rozwoju obszaru ziemi chojnickiej. Doświadczenie zdobyte podczas realizacji I i II Schematu Pilotażowego Programu LEADER+ oraz dalsze działania związane z wdrażaniem lokalnej strategii rozwoju w ramach Osi 4 LEADER (PROW 2007-2013) przez Lokalną Grupę Działania „Sandry Brdy” - skłoniły część Partnerów do podjęcia nowej inicjatywy – budowy Lokalnej Grupy Rybackiej.

Aby zachować spójność obszaru zależnego od rybactwa oraz wspólnie rozwiązywać tak samo zidentyfikowane problemy do współpracy przy budowaniu partnerstwa zaproszono osoby związane z ziemią kościerską, w tym osoby zaangażowane w rozwój obszaru w oparciu o Lokalną Grupę Działania „STOLEM”.

Tak sformułowany obszar po licznych spotkaniach, dyskusjach i szkoleniach, dzięki zapałowi lokalnych liderów zbudował trójsektorowe partnerstwo, które z inicjatywy 58 członków założycieli, w tym w dużej mierze przedstawicieli podmiotów branży rybackiej 21 września 2009 roku powołało Stowarzyszenie Wdzydzko-Charzykowską Lokalną Grupę Rybacką „Mòrénka”. Obszar na rzecz rozwoju, którego powołano Stowarzyszenie wyznaczyły granice 11 gmin południowej części województwa pomorskiego, wchodzące w skład trzech powiatów: chojnickiego (4 gminy), kościerskiego (6 gmin) oraz bytowskiego (1 gmina).

- **Przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich**

Od początku budowania partnerstwa celem współpracy była działalność na rzecz rozwoju region i tym samym pierwszym zadaniem było opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju Obszaru Rybackiego, która wyznaczy główne kierunki działalności. Przygotowanie strategii oparte zostało na doświadczeniu partnerów, licznych spotkaniach i konsultacjach z mieszkańcami i dogłębnej analizie sytuacji w regionie. Prace te zostały zwieńczone sukcesem – podpisaniem jesienią 2010 roku umowy ramowej pomiędzy LGR „Mòrénka”, a Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi na realizację LSROR w ramach PO RYBY 2007-2013.

- **Realizacja LSROR – budowanie potencjału i zdobywanie doświadczenia.**

Ten mandat zaufania i powierzenie tak ważnej roli pozwolił na realizację powierzonych zadań i osiągnięcie zamierzonych oraz wielu nie określonych jeszcze na etapie tym celów.

Jednym z najważniejszych zadań związanych z budowaniem partnerstwa było zbudowanie zaufania wewnątrz struktur organizacji wypracowanie wspólnych zasad współpracy, mając przy tym szczególny wzgląd na fakt, że partnerstwo zbudowano na bardzo dużym obszarze i w skład struktur wchodziło wiele silnych osobowości. Z uwagi na to przez cały okres przedstawiciele poszczególnych organów regularnie spotykali się, uczestniczyli we wspólnych szkoleniach i wyjazdach.

Niemniej jednak początek realizacji nie należał do najłatwiejszych, szczególnie ze względu na małą rozpoznawalność w regionie, co nie zmieniało faktu, że ofertę jaką zbudowano w postaci środków finansowych na wsparcie inicjatyw i przedsięwzięć w regionie trzeba było w możliwie jak najbardziej transparenty sposób przekazać mieszkańcom. Dlatego też dużo pracy włożono w szereg działań informacyjnych, promocyjnych i aktywizacyjnych. Pozwoliło to na skuteczną wdrożenie LSROR, a ramach 34 konkursów przyjęto blisko 500 wniosków, które zgodnie z opracowanymi procedurami zweryfikowano i oceniono.

Ważnym już elementem, który przyczynił się do budowy potencjału LGR była współpraca z innymi podmiotami z regionu (m.in.: organizacje pozarządowe, instytucje ochrony przyrody) i kraju (m.in. LGR i LGD), członkostwo w organizacjach mających podobne cele (m.in. Maszoperia Pomorskich LGR, Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna) jak również z partnerami zagranicznymi (m.in.: LGR z Niemiec czy Bułgarii).

Wśród licznych działań podejmowanych przez LGR na szczególną uwagę zasługuje przygotowanie i realizacja dokumentu o charakterze strategicznym „Program aktywizacji turystyki na obszarze Lokalnej Grupy Rybackiej „Mòrénka” na lata 2013-2020”. Opracowany w 2012 roku dokument niejako uszczegółowił zapis LSROR w zakresie wsparcia rozwoju turystyki w regionie. Realizując założenia LSROR i „Programu”, zbudowano markę promocyjną regionu „Między Brdą a Wdą” i pod takim hasłem zrealizowano wiele przedsięwzięć m.in.:

- kilkanaście tytułów wydawniczych w nakładzie kilkudziesięciu tysięcy sztuk (album, mapy, atlasy, przewodniki);
- mapa interaktywna obszaru LSROR;
- mobilny przewodnik turystyczny „Między Brdą a Wdą” na smartfony;
- promocja regionu na blisko 20 targach turystycznych w kraju i zagranicą, w tym kilkakrotne wyróżnienie wśród wystawców;
- tablice informacyjno-promocyjne dotyczące obszaru LSR;
- programy telewizyjne: „Błękitne wakacje” w TVP Polonia, „Pytanie na śniadanie” w TVP 2;
- konferencje branżowe;
- szkolenia dla przedstawicieli branży;
- warsztaty i konkursy kulinarne;
- portal informacyjny;
- utworzenie Międzyregionalnego Centrum Współpracy i Promocji w Charzykowach.

Wyżej wymienione działania finansowane były zarówno, ze środków LSR w okresie 2011-2015 jak również 2015-2023.

Oczywiście też właśnie działania związane z promocją regionu i rozwojem turystyki były szczególnie doceniane podczas wyboru operacji w ramach LSR, a sama marka promocyjna przekonała też wiele lokalnych podmiotów do jej wykorzystania (m.in. film promocyjny „Kraina Między Brdą a Wdą”).

- Rozszerzenie obszaru objętego LSR

Istotnym faktem mającym wpływ na dotychczasową działalność LGR jest rozszerzenie obszaru działania o dwie gminy z powiatu tucholskiego w województwie kujawsko-pomorskim (Kęsowo i Gostycyn) w 2015 roku. A następnie o dwie kolejne gminy z powiatu człuchowskiego (Przechlewo i Rzeczynica) w 2024 roku. Jednak wcześniej przeanalizowano obszar pod kątem spójności, jak i możliwości kontynuacji dotychczasowych działań o charakterze strategicznym jak chociażby wspólna marka promocyjna „Między Brdą a Wdą”. Rozszerzenie obszaru ma również duże znaczenie pod kątem spójności sektora rybackiego, którego przedstawiciele (członkowie LGR) również na tym obszarze prowadzą gospodarkę rybacką oraz fakt wcześniejszego wyłączenia z możliwości współpracy z podmiotami z tych obszarów. Ostateczny i aktualny kształt poza faktem szerszego grona odbiorców sektora rybackiego zmienia też wymiar Lokalnej Grupy Rybackiej na podmiot regionalny i staje się polem szerokiej współpracy zarówno samorządów jak również organizacji pozarządowych działających na tym obszarze.

- Realizacja LSR 2015-2023

Kolejna umowa ramowa na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju zawarta została 23 maja 2016 roku. W okresie tym w ramach konkursów ogłaszanych przez LGR „Mòrénka” złożone zostało 187 wniosków o dofinansowanie. Doświadczenia nabyte przez blisko 15 lat działalności organizacji pozwoliły na wykorzystanie budżetu Lokalnej Strategii Rozwoju w 98,5% kwoty zawartej w umowie ramowej (po uwzględnieniu różnic kursowych). Wdrażanie LSR w ramach Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” na lata 2014-2020 to oczywiście nie tylko dystrybucja środków finansowych.

Wynikiem działalności Stowarzyszenia również szereg działań wykraczających poza ramy Lokalnej Strategii Rozwoju zarówno w formule projektowej jak również jako inicjator lub partner realizowanych przedsięwzięć. LGR Mòrénka poza działaniami realizowanymi w ramach LSR zrealizowała i rozliczyła 18 projektów o wartości blisko 6 mln zł, na które finansowanie pozyskaliśmy ze środków krajowych, unijnych oraz funduszy norweskich.

Działania te miały charakter uzupełniający do wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Jako warte uwagi projekty warto wskazać:

- Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Chojnicach – w ramach ogólnopolskiego sieci PIFE – nadzorowany przez Ministerstwo ds. Funduszy Europejskich – w okresie od 2014 do 2021 stanowił doskonałe uzupełnienie działań komunikacyjnych dla potencjalnych beneficjentów LGR – osoby odwiedzające LGR uzyskiwały informację nie tylko dot. LSR, ale kompleksowo dot. wszystkich funduszy UE dostępnych w regionie. Punkt swoim zasięgiem obejmował trzy powiaty: chojnicki, człuchowski i kościerski;
- „Profesjoniści – program rozwoju kwalifikacji zawodowych dla pracowników MŚP i PES” – w ramach projektu na szkolenia i kursy zawodowe skierowano ponad 500 mieszkańców obszaru LSR;
- PROGRAM AKTYWIZACJI PROZDROWOTNEJ I ELIMINOWANIA CZYNNIKÓW ZDROWOTNYCH W MIEJSCU PRACY – w ramach projektu pomogliśmy uzyskać zatrudnienie blisko 150 osobom pozostającym bez pracy;
- CHOJNICKI KLUB SENIORA – działający do dziś klub jest przestrzenią wymiany doświadczeń, aktywizacji społecznej i współpracy dla lokalnych seniorów;
- Chojnicki Koszyk – konsorcjum LGR i lokalnych producentów żywności prowadzących pod opieką LGR – platformę sprzedażową produktów bezpośrednio od producenta;
- Akumulator Społeczny – Fundusz Grantowy dla lokalnych organizacji pozarządowych działający – 2020 roku co roku w ramach funduszu przyznajemy kilkanaście grantów młodym organizacjom pozarządowym.

Przedstawione i wiele innych również zrealizowanych przedsięwzięć przez LGR Mòrenka na obszarze LSR zbudowało silną i rozpoznawalną markę – Lokalnej Agencji Rozwoju – która wielokrotnie była już wyróżniana i nagradzana za swoją działalność, ale też przede wszystkim stała się przestrzenią współpracy wszystkich sektorów na obszarze Lokalnej Strategii Rozwoju.

4. Opis struktury RLGD

Stowarzyszenie Wdzydzko-Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrenka” ma charakter otwarty i jest nastawione na poszerzanie składu partnerstwa. Jest to sposób na realizowanie statutowego celu, jakim jest „aktywizacja lokalnych społeczności obszaru poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych w proces planowania i wdrażania lokalnej strategii rozwoju”. Wg. stanu na dzień złożenia wniosku o wybór Lokalnej Strategii Rozwoju stowarzyszenie liczyło 105 członków wywodzących się ze wszystkich sektorów. Struktura członkowska przedstawia się w sposób następujący:

L.p.	Sektor*	Liczba podmiotów	Procent podmiotów (%)
1.	publiczny	15	14,29%
2.	społeczny	50	47,62%
3.	gospodarczy	8	7,62%
4.	rybacki	32	30,48%
		105	

Liczba podmiotów sektora rybackiego wskazana została zgodnie z § 9 ust. 3 pkt 2 lit. e Regulaminu konkursu na wybór LSR. Natomiast w liczbie wskazanej jako sektor społeczny 22 osoby to osoby bezpośrednio związane z sektorem rybackim stanowiący pracowników podmiotów sektora rybackiego.

Sektorowy charakter Stowarzyszenia odgrywa kluczową rolę na każdym etapie zarządzania i działalności. Parytet reprezentacji każdego sektorów zachowany został w każdym z organów Stowarzyszenia: Zarządzie, Komisji Rewizyjnej oraz oczywiście Komitecie LGR „Mòrenka”.

5. Organ decyzyjny

Organem decyzyjny będący organem, do którego wyłącznej kompetencji należą rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy o EFMRA zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia jest Komitet. Komitet powoływany jest przez Walne Zebranie Członków na 6 letnie kadencje. W oparciu o zmiany wprowadzone w strukturze organu członkowie Komitetu wybrani zostali w oparciu na następujące zapisy Statutu:

- § 26. Pkt. 3. Komitet składa się z – od 12 do 20 Członków Komitetu.;

- § 26. Pkt. 5. W skład Komitetu wchodzi Członkowie wybierani przez Walne Zebranie, przy czym:

- co najmniej po jednym mieszkańcu z 5 gmin na obszarze objętym LSR
- co najmniej 1 przedstawiciel sektora publicznego
- co najmniej 1 przedstawiciel sektora społecznego
- co najmniej 1 przedstawiciel sektora społecznego
- co najmniej 1 osoba poniżej 40 roku życia

- co najmniej 2 kobiety
- co najmniej 30% i nie więcej niż 50% składu stanowią przedstawiciele sektora rybackiego
- co najmniej 75% składu organu decyzyjnego stanowią osoby zamieszkujące obszar objęty LSR

W dniu 3 września 2024r. powołany został Komitet liczący 12 członków, w tym:

- 4 przedstawicieli sektora rybackiego (33% składu Komitetu),
- 5 przedstawicieli sektora publicznego (42% składu Komitetu),
- 2 przedstawicieli sektora społecznego (17% składu Komitetu),
- 1 przedstawiciel sektora gospodarczego (8% składu Komitetu).

W składzie Komitetu:

- 100% członków Komitetu stanowią osoby zamieszkujące obszar objęty LSR lub osoby reprezentujące podmioty mające siedzibę na obszarze LGR Mòréńka;
- członkowie Komitetu są mieszkańcami 8 różnych gmin obszaru objętego LSR;
- 2 osoby są poniżej 40 roku życia;
- w składzie Komitetu są 3 kobiety;
- 5 spośród członków Komitetu pełniło funkcję członka Komitetu przy realizacji wcześniejszych Lokalnych Strategii Rozwoju.

Przewodniczącym Komitetu jest przedstawiciel sektora rybackiego, zastępcą przedstawiciel sektora publicznego, natomiast sekretarzem przedstawiciel sektora społecznego.

Skład Komitetu dobrany został w taki sposób, aby ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji. Natomiast w przypadku nieobecności, któregośkolwiek członka Komitetu zasada jest przestrzegana przez wyłączenia z głosowań spośród obecnych członków Komitetu. Szczegółowe zasady określa Regulamin Komitetu. Nadzór nad Komitetem sprawuje najwyższy organ Stowarzyszenia – Walne Zebranie Członków. Szczegółowe rozwiązania w tej kwestii znajdują się w poszczególnych dokumentach określonych w pkt. 6 niniejszego rozdziału. Ponadto z uwagi na fakt, iż Komitet Stowarzyszenia pełni istotną rolę organu decyzyjnego, na podstawie dokumentów wewnętrznych, Komitet Stowarzyszenia jest formalnie zobowiązany do przestrzegania zasad horyzontalnych określonych w art. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie RLGD

Najważniejszym organem w Stowarzyszeniu jest Walne Zebranie Członków. Decyduje ono o całokształcie spraw stowarzyszenia. W zakresie wyboru operacji zgodnie Statutem organem decyzyjnym jest Komitet. Organem upoważnionym do realizowania bieżącej działalności LGR jest Zarząd, który nadzoruje biuro. Do kompetencji Zarządu należy również przyjęcie oraz aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz Procedur i Kryteriów Wyboru Operacji (opiniowane przez Komitet). Kontrolę nad gospodarką finansową i działaniami Stowarzyszenia sprawuje Komisja Rewizyjna. Działalność Stowarzyszenia opiera się na współdziałaniu jego członków przy zachowaniu transparentności. Organizację i tryb pracy Walnego Zebrania Członków oraz Komitetu LGR określają stosowne regulaminy, które są zgodnie z obowiązującymi wytycznymi, procedurami i przepisami prawa. Proces wyboru operacji przebiega przy zachowaniu pełnej bezstronności członków organu decyzyjnego. W przypadku wystąpienia okoliczności mogących budzić uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności członków, są oni wykluczani z procesu wyboru i oceny konkretnych operacji. Organy Stowarzyszenia na podstawie zapisów statutowych posiadają określoną kadencję po upływie którego w sposób demokratyczny Walne Zebranie Członków dokonuje wyboru nowych członków takich organów jak: Zarząd, Komitet LGR i Komisja Rewizyjna. Zwyczajne Walne Zebranie

Członków zwoływane jest raz w roku przez Zarząd lub Komisję Rewizyjną. Nadzwyczajne Zebranie Członków może być zwołane przez Zarząd, na wniosek Komisji Rewizyjnej lub na pisemny wniosek co najmniej 10 członków Stowarzyszenia. Każdy członek Stowarzyszenia bez względu na reprezentowany sektor ma równe prawa w zakresie prawa głosu, jak również ma prawo kandydować do wszystkich organów Stowarzyszenia, bez możliwości łączenia funkcji w kilku organach. W zakresie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenie stosuje obowiązkowe konsultacje społeczne. Konsultacją poddawane są projektowane zmiany LSR oraz proponowane zmiany kryteriów wyboru operacji. Stowarzyszenie działa na zasadach partnerskich, ma inkluzywny charakter, jest dostępne i otwarte na nowych członków oraz propaguje równe traktowanie wszystkich grup społecznych wywodzących się z reprezentowanych sektorów.

LGR w dalszym ciągu będzie organizowała swoje struktury wewnętrzne i pozyskiwała odpowiednie kwalifikacje ekonomiczne i administracyjne, w taki sposób, aby posiadać wymagane kwalifikacje do gospodarowania środkami publicznymi.

W szczególności w tym zakresie kluczowe są dwa aspekty. Z jednej strony LGR poprzez przyjęcie właściwych regulacji wewnętrznych gwarantuje, iż członkowie organów i pracownicy wybierani są na określonych zasadach gwarantujących ich kompetencje i kwalifikacje. Szczególny nacisk w tym zakresie kładzie się na konieczność posiadania wiedzy i doświadczenia osób zaangażowanych do pełnienia wybranych funkcji w organach/biurze w kontekście wyzwań wynikających z merytorycznego zakresu LSR.

Z drugiej strony przyjęto koncepcję, iż pracownicy i członkowie kluczowych organów LGR uczestniczą w ciągłym procesie szkolenia, rozwijania kompetencji i doskonalenia zawodowego. Narzędziami do realizacji tych założeń jest m.in plan szkoleń dedykowany dla pracowników i członków organu decyzyjnego.

Szczegółowe rozwiązania w tym zakresie znajdują się w stosownych dokumentach tj. regulaminie Biura, Rady i Zarządu. Poza uregulowaniami wewnętrznymi LGR opiera swoje działanie na przepisach dotyczących organizacji pozarządowych w tym przepisach podatkowych, księgowych i obowiązujących regulacji w zakresie korzystania ze środków publicznych. Wieloletnie doświadczenie i wysokie kompetencje Zarządu LGR, pracowników biura oraz członków powołanych do Komitetu LGR, gwarantują sprawny przebieg procesu związanego z wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju.

Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie
Statut Stowarzyszenia	Przyjmowany przez Walne Zebranie Członków zawiera minimalny zakres uregulowań zgodnie z ustawą Prawo o stowarzyszeniach, rolę poszczególnych organów i zasady regulujące wybór ich członków, zasady przyjmowania i skreślenia z listy członkowskiej.
Regulamin Walnego Zebrania Członków	Przyjmowany przez Walne Zebranie Członków zawiera uregulowania doprecyzowujące zapisy Statutu odnośnie do kwestii proceduralnych.
Regulamin Komitetu	Przyjmowany przez Walne Zebranie Członków, podstawowy dokument regulujący zasady związane ze składem Komitetu, zapewniający wybór operacji zgodny z zasadami programu.
Regulamin Zarządu	Przyjmowany przez Zarząd określa podstawowe zasady funkcjonowania Zarządu i podziału zadań.
Regulamin Biura	Przyjmowany przez Zarząd określa zasady naboru pracowników, zakresy obowiązków i reguluje podstawowe zasady funkcjonowania biura LGR oraz metody efektywności świadczonego doradztwa.

Procedury Wyboru Operacji oraz Kryteria Wyboru Operacji	Dokumenty regulujące procedury wyboru operacji, w tym operacji własnych i projektów grantowych. Przyjmowany jest przez Zarząd Stowarzyszenia.
--	---

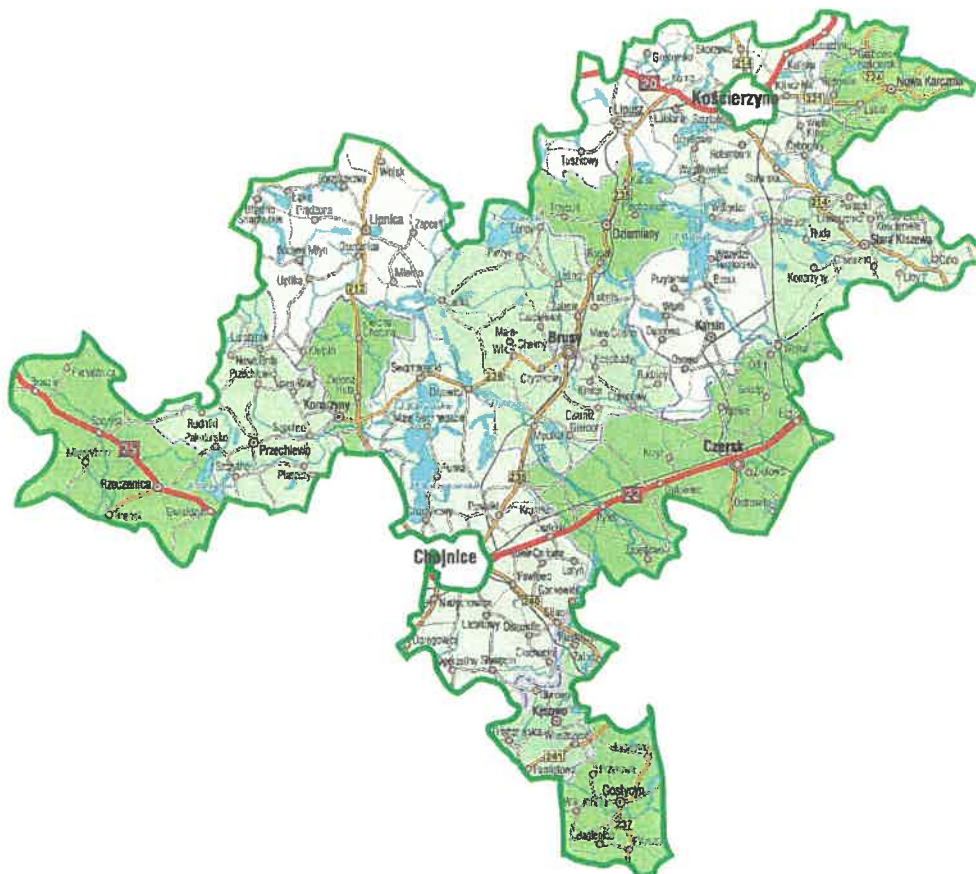
Rozdział II – Charakterystyka obszaru realizacji LSR

1. Gminy stanowiące obszar realizacji LSR

Obszar realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2021-2027 stanowi 15 gmin z pięciu powiatów, w tym czterech powiatów województwa pomorskiego i jednego powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. Obszar zamieszkuje 125 tys. mieszkańców na powierzchni 2936 km².

Lp.	Jednostka terytorialna	Typ gminy	Powiat	Województwo	Odsetek liczby ludności	Liczba ludności	Powierzchnia
					[%]		[km ²]
1	Brusy	miejsko-wiejska	chojnicki	pomorskie	11,49%	14365	400
2	Chojnice	wiejska	chojnicki	pomorskie	15,24%	19 053	458
3	Czersk	miejsko-wiejska	chojnicki	pomorskie	17,10%	21 387	380
4	Dziemiany	wiejska	kościerski	pomorskie	3,57%	4 465	125
5	Gostycyn	wiejska	tucholski	kujawsko-pomorskie	4,00%	5 007	136
6	Karsin	wiejska	kościerski	pomorskie	4,94%	6 178	169
7	Kęsowo	wiejska	tucholski	kujawsko-pomorskie	3,38%	4 229	109
8	Konarzyny	wiejska	chojnicki	pomorskie	1,81%	2 267	105
9	Kościerzyna	wiejska	kościerski	pomorskie	12,74%	15 934	311
10	Lipnica	wiejska	bytowski	pomorskie	4,12%	5 154	308
11	Lipusz	wiejska	kościerski	pomorskie	2,99%	3 741	109
12	Przechlewo	wiejska	człuchowski	pomorskie	4,81%	6 019	244
13	Rzeczonica	wiejska	człuchowski	pomorskie	2,74%	3 426	274
14	Nowa Karczma	wiejska	kościerski	pomorskie	5,67%	7 087	113
15	Stara Kiszewa	wiejska	kościerski	pomorskie	5,40%	6 748	213
Ogółem						125060	2936

2. Mapa obszaru realizacji LSR

3. Opis obszaru będącego obszarem realizacji LSR

Rozwój lokalny to proces złożony, a jego analiza wymaga uwzględnienia sfery ekonomicznej, społecznej, infrastrukturalnej i środowiskowej. Niniejsza analiza daje obraz przekształceń obszaru we wskazanych sferach gdzie tłem jest województwo pomorskie i kujawsko-pomorskie. Dzięki danym zebranych w diagnozie, które były podlegały konsultacjom i były również współtworzone z lokalną społecznością możliwe będzie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów odnoszących się do tych grup.

I. POŁOŻENIE

Obszar LGR „Mòrénka” znajduje się w oddaleniu od określonych w „Strategii Rozwoju Kraju” ośrodków wzrostu, jakimi są metropolie i ich otoczenie. Do najbliższych jakimi są Trójmiasto i Bydgoszcz odległość wynosi odpowiednio Chojnice – Gdańsk – 125 km, Kościerzyna –Gdańsk – 60 km, Chojnice – Bydgoszcz – 90 km, Kościerzyna – Bydgoszcz – 140 km. Dla przeważającej większości mieszkańców obszaru czas dojazdu mieści się w przedziale od 60 do 120 minut, co oznacza, że znaczna część obszaru ma charakter peryferyjny względem metropolii. W gminach znajdujących się w północno-wschodniej części obszaru, oraz południowo-wschodniej, czas dojazdu nie przekracza 60 minut, co określane jako wartość brzegową dobrej dostępności komunikacyjnej. Znaczna odległość dużych miast od pozwala też na prężny rozwój ośrodka miejskiego jakim są Chojnice, znajdujące się w obszarze LSR, ale nie objęte strategią, które są największym miastem w promieniu 70 km i silnie oddziałują na lokalną gospodarkę stanowiąc rynek zbytu i miejsce świadczenia usług dla przedsiębiorstw oraz miejsce pracy dla mieszkańców obszaru LSR.

III. PRZYRODA

Pod względem podziału fizycznogeograficznego kraju wg. Kondrackiego obszar zalicza się do terenu Pojezierza Południowopomorskiego, a w jego ramach do jednostek Pojezierza Kaszubskiego, Pojezierza Bytowskiego Równiny Charzykowskiej oraz Borów Tucholskich, Pojezierza Krajeńskiego i Pojezierza Starogardzkiego.

HYDROGRAFIA

Cechą, która wyróżnia obszar LGR w regionie i kraju są liczne jeziora, w tym kilka akwenów ma wielkość wyróżniająca się w skali kraju – tym samym tworząc warunki do rozwoju turystyki żeglarskiej. Do największych akwenów zaliczamy kompleks Jezior Wdzydzkich oraz Jezioro Charzykowskie z Karsińskim. Unikatowym bogactwem obszaru w skali Europy są liczne jeziora lobeliowe, świadczące o ekologicznej i przyrodniczej wartości obszaru. Łącznie na obszarze LGR „Mòrénka” znajduje się ponad 350 jezior. Co najmniej 110 z nich posiada powierzchnię powyżej 10 ha, natomiast 33 zajmuje aż 100 ha.

Również sieć rzeczna obszaru jest bardzo dobrze rozwinięta, szczególnie w części południowej. Najważniejszą rzeką obszaru jest Brda wraz z dopływami (Zbrzyca, Chocina, Kłonecznica) stanowiąca (wraz z Wielkim Kanąłem Brdy) wybitny w skali kraju i bardzo uczęszczany szlak kajakowy.

Równie znana jest rzeka Wda, która wraz z dopływami – Graniczną/Trzebiochą oraz Pilicą również stanowi bardzo popularny i dość dobrze jak na krajowe warunki zagospodarowany szlak kajakowy.

UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

Analizowany obszar cechuje się znaczną lesistością (blisko 50%), przekraczającą znacznie przeciętne zalesienie w Polsce, wynoszące nieco ponad 30%. Wysoki wskaźnik lesistości przekłada się również na znaczącą gospodarkę leśną i sektora przetwórstwa drzewnego.

Pozostałe grunty są głównie wykorzystywane rolniczo, pomimo raczej słabych warunków do prowadzenia gospodarki rolnej. Dominują na tym terenie gleby bielicowe, piaszczyste, kategorii V-VI, typowe dla terenów pojeziernych. Jedynie w części południowej warunki do rozwoju rolnictwa są lepsze.

IV. KULTURA

Większa część tego obszaru posiada tożsamość kaszubską i stanowi południową część tego rozległego regionu kulturowego o dość rozmytych granicach. Im dalej na południe, tym wpływy kaszubskie stają się mniejsze (na skutek większej polonizacji ludności zamieszkującej południowe części obszaru w okolicach Chojnic). Tereny Gochów (część zachodnia) to ziemie kaszubskie podległe przez dłuższy czas władzy niemieckiej, natomiast część północna to obszary rdzennie kaszubskie, silnie związane z dynastią książąt pomorskich. Podobne, choć nieco już bardziej spolonizowane jest społeczeństwo Zaborów. Z kolei wschodnia część obszaru to obszar przenikania się tożsamości kaszubskiej i kociewskiej. W południowej części obszaru (na południe od Chojnic) ciekawe z kolei są wpływy niemieckie na tzw. Kosznajderii.

KASZUBI

Ich wyjątkowość to przede wszystkim kultura, której są wierni od lat i którą przekazują z pokolenia na pokolenie. Język, jakim się posługują po dziś dzień, wyjątkowy w skali światowej. Strój ludowy, który noszą z dumą i szacunkiem, dostojnie go prezentując podczas uroczystości kościelnych, to obrzędy i zwyczaje związane z ich życiem codziennym, a także sztuka rodzima, którą uprawiają w małych domowych pracowniach. Nie tworzą wielkich fabryk ani zakładów wytwórczych, są wierni swojej historii ręcznie wyrabianych przedmiotów, które rozpoznawalne są w całej Polsce.

Najbardziej znany i popularny ze sztuki rodzimej jest haft kaszubski, którego korzenie sięgają XVIII wieku. Po dziś dzień hafciarki ręcznie ozdabiają lniane płótna zgodnie z tradycyjnymi wzorami i przy użyciu odpowiednich kolorów, aby móc udekorować świąteczne stoły.

Aby zapoznać się bliżej z kulturą kaszubską należy przyjechać do Wdzydz Kiszewskich, gdzie znajduje się muzeum etnograficzne. Zajmuje ono powierzchnię 22 ha, na której znajduje się 45 obiektów architektury ludowej z XVII-XX w. z terenu Kaszub i Kociewia. W skansenie możemy wejść do tradycyjnej chęczy, czyli chaty, w której mieszkali Kaszubi i podziwiać tradycyjne meble, a w szczególności szelbiągi i kuchenne kredensy ręcznie zdobione przez snycerzy. Odwiedzając Swornegacie, zwiedzić można Kaszubski Dom Rękodzieła Ludowego, gdzie odbywają się jarmarki i kiermasze rękodzieła ludowego oraz organizowane są wystawy prac twórców regionalnych. Jednym z nich był ludowy artysta Józef Chełmowski, który w domu rodzinnym w miejscowości Brusy-Jaglie stworzył muzeum regionalne i skansen pszczelarstwa. Znajdują się tam jego rzeźby, obrazy, pamiątki rodzinne, przedmioty codziennego użytku i narzędzia używane w gospodarstwie.

Wydarzenia związane z historią Kaszub prezentowane są podczas corocznych inscenizacji. W Krojantach, w każdą pierwszą niedzielę września odbywa się widowisko szarża polskiej kawalerii, podczas której rekonstruowane są wydarzenia wojny obronnej z 1939 roku. W sierpniu natomiast Muzeum Narodowe w Gdańsku przygotowuje Batalię Napoleońską, której celem jest rekonstrukcja historyczna serii bitew i potyczek stoczonych przez armię Napoleona podczas kampanii w latach 1806-1807 na Pomorzu. Widowisko odbywa się na terenie Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie. Bitwa Kaszubów pod Wiedniem, w której w 1683 roku wojska dowodzone przez króla Jana III Sobieskiego pokonały Turków to kolejna plenerowa impreza, która tradycyjnie odbywa się w trzecią niedzielę września w Brzeźnie Szlacheckim.

Ciekawostką jest występowanie na tym terenie pamiątek z czasów prehistorycznych, jakie pozostawili w postaci cmentarzysk, m. in. w Odrach i Leśnie, dawni mieszkańcy tych terenów wywodzący się z kręgów germańskich (Goci). Właśnie okres prehistoryczny to też początek rybackiego dziedzictwa kulturowego na obszarze LGR „Mòrénka”.

Już u zarania ludzkiej bytności na tych terenach jeziora i rzeki stanowiły miejsca, nad którymi skupiało się życie. Świadczą o tym znaleziska narzędzi i śladów osad ludzi z okresu schyłkowego paleolitu. Najstarsze znaleziska z okolic Swornychgaci (g. Chojnice), Nowego Młyna (g. Czersk) i Męcikału (g. Brusy) pochodzą sprzed ok. 9 tys. lat. Również w następnych tysiącleciach osadnictwo skupiało się głównie wokół jezior i nad rzekami. Przykładem niech będzie odkryte w drugiej połowie XIX w. liczące ponad 30 grobów cmentarzysko kultury pomorskiej nad jeziorem Leśno.

Działalność rybacka, od zawsze miała znaczący wpływ na społeczność regionu, jak również była nieoderwanym elementem kultury kaszubskiej.

Rybackie dziedzictwo kulturowe potwierdza też wiele faktów historycznych i wzmianek, o których szczerzej możemy przeczytać w książce wydanej w 2013 przez LGR „Mòrénka” „Gospodarka rybacka między Brdą a Wdą. Potencjał, Perspektywa i Historia”, a to kilka z takich wzmianek:

- w dokumentach z XIII w. wydanych przez Mściwoja II znajdujemy jedynie dwie wzmianki o jeziorach, a konkretnie o nadaniu Mikołajowi wojewodzie kaliskiemu kilku jezior na ziemiach należących do wsi Lubnia (jeziora „Rzuno”, Brzeźno i Słupino) oraz w dokumencie dla wsi Stara Kiszewa, jezior Młosino i Małe Młosino. W dokumentach tych zaznaczono możliwość korzystania z „wszelkich pożytków” płynących z tego tytułu;
- w dokumentach z XIV w. znajdziemy informacje, gdzie Krzyżacy nadawali rycerzom prawa do korzystania z jezior np. dot. jeziora „Synse” (Wdzydze), gdzie „prawo połowu małymi przyrządami na użytek własnego stołu” otrzymał w roku 1378 Mikołaj z Przytarni;
- natomiast najstarsze wzmianki dotyczące nadania jeziora Charzykowskiego znajdziemy w zapisach z 1275 roku;
- w inwentarzu krzyżackim z 1420 r. znajdujemy informację, że w Swornegaciach istniał „dwór” rybacki, w którym obok 6 łodzi (dwie nowe, cztery stare) znajdowała się odpowiednia ilość sprzętu rybackiego;
- w lustracji województwa pomorskiego z roku 1565, znajdziemy również informacje o wsi Swornegacie. Wieś zamieszkiwało wówczas 18 rodzin rybackich;
- w lustracji z XVII w. odnotowano także mniejsze jeziora, leżące przy wsiach, którym jeszcze w czasach krzyżackich zagwarantowano w przywilejach możliwość łowienia ryb na własne potrzeby. Taką wzmiankę znajdziemy w opisie wsi Karsin (jezioro gburskie zarosłe pożytku nie daje). Przy wsi Leśno zapisano: Jezioro nazwane Liubbosky. Tu sołtys łowi sobie z chłopami dla własnych potrzeb i jeszcze tam dwa jeziora błotne, w których łowią gburzy.
- Jak wspominają mieszkańcy Wdzydz, jeszcze przed pierwszą wojną światową prawie każda rodzina mieszkająca nad jeziorem posiadała własną łódkę.

Znaczenie rybackich dziedzictwa kulturowego związanego z gospodarką podkreślali również mieszkańcy wskazując na duże znaczenie potencjału i tradycji w promocji regionu, ważnego czynnika kulturowego. Blisko 70% ankietowanych wskazywało też tradycje rybackie jako ważny element w budowaniu marki promocyjnej regionu.

V. TURYSTYKA

Obszaru LGR „Mòrénka” to rejony przyrodniczo-turystyczne: bytowski, kartusko-kościerski, wdzydzki, zaborski i wdecki mają specyfikę rejonów wiodących i szczególnie atrakcyjnych z perspektywy potencjału i atrakcyjności turystycznej (głównie z uwagi na walory przyrodnicze), natomiast rejon krajeński (południowa część obszaru) ma charakter uzupełniający. Świadczy to o wysokim potencjale i znaczeniu turystyki na tym obszarze również w skali województwa.

Głównymi produktami turystycznymi obszaru są:

- szlaki piesze i rowerowe
- szlaki kajakowe
- żeglarstwo
- turystyka rodzinna

SZLAKI PIESZE I ROWEROWE

Turystyka aktywna stanowi jedną z podstawowych form aktywności turystycznej na obszarze działania LGR „Mòrénka”. Jej ważnym elementem, szczególnie na obszarach chronionych, które dominują na tym terenie, jest zagospodarowanie turystyczne w postaci odpowiednio oznakowanych szlaków turystycznych wyposażonych w infrastrukturę wypoczynkową. Szlaki piesze jak i rowerowe wyznaczone są przez najbardziej atrakcyjne tereny pod względem przyrodniczym i kulturowym. Przez obszar działania LGR „Mòrénka” przebiega 16 szlaków pieszych o łącznej długości ponad 800 km. Są to szlaki tematyczne związane głównie z rzekami bądź jeziorami, oraz takie o tematyce kulturowo-historycznej, m.in. Szlak Kaszubski im. Juliana Rydzkowskiego, czy Szlak Kamiennych Kręgów. Najbardziej popularnym produktem turystycznym w regionie jest Kaszubska Marszruta -sieć szlaków rowerowych na obszarze powiatu chojnickiego oraz promowany i inicjowany przez LGR szlak Kaszubska Velo łączący południe województwa z trójmiastem.

KAJAKARSTWO

Jednym z najważniejszych produktów turystycznych obszaru LGR „Mòrénka” są spływy kajakowe. Organizowane są one na rzekach przepływających przez ten obszar, które stanowią jednocześnie znakowane i nieznakowane szlaki kajakowe. Łącznie istnieje około 300 km szlaków kajakowych, z czego większość jest oznakowana i nadaje się do organizacji masowych spływów. Mnogość wielu mniejszych rzek stanowiących rozległą sieć dopływów, daje nam duże możliwości łączenia ich w indywidualnie dobrane trasy.

ŻEGLARSTWO

Kaszuby to również raj dla żeglarzy. W regionie istnieje wiele akwenów, na których z powodzeniem można żeglować. Są to m.in. jeziora kompleksu jezior wdzydzkich oraz Jezioro Charzykowskie z Karsińskim. W chwili obecnej w Charzykowach działają prężnie dwa kluby żeglarskie: Chojnicki Klub Żeglarski (najstarszy klub żeglarski w Polsce) oraz Ludowy Klub Sportowy. Zawodnicy obu klubów startują z powodzeniem na igrzyskach olimpijskich, mistrzostwach świata i Europy oraz w mistrzostwach krajowych. Charzykowy posiadają nowoczesny port jachtowy oraz doświadczone grono działaczy dzięki czemu są miejscem rozgrywania wielu imprez rangi mistrzowskiej i imprez sportowo-rekreacyjnych. Jezioro Wdzydze natomiast jest wyróżniającym się centrum działalności żeglarskiej, zwłaszcza sportowo-turystycznej, gdzie również organizowane jest wiele wydarzeń żeglarskich o randze krajowej.

TURYSTYKA RODZINNA

Popularna na obszarze działania LGR „Mòrénka” jest również rodzinna turystyka wypoczynkowa nad jeziorami i w lasach. Na turystów czeka baza noclegowa w ok 200 kwater agroturystycznych i co najmniej kilkudziesięciu małych obiektów wynajmujących pokoje, a dla bardziej wymagających - kilkanaście hoteli, w tym przynajmniej dwa o najwyższym „4” gwiazdek. Większe grupy znajdą zakwaterowanie w ponad 100 obiektach, w tym ośrodkach wczasowych i wypoczynkowych.

Rozbudowana sieć hydrograficzna sprawia, że omawiany obszar jest rajem dla wędkarzy, natomiast duże blisko 50 procentowe zalesienie jest wyzwaniem dla zbieraczy runa leśnego.

Duże walory przyrodnicze przyciągają miłośników przyrody. Rozległe kompleksy leśne Borów Tucholskich kryją szereg jezior i rzek oraz obszarów podmokłych o wysokiej wartości przyrodniczej, gdzie znajdują się siedliska wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym tereny lęgowe wielu gatunków ptaków.

Niemal cały obszar LSR od 2010 roku może poszczycić się marką promocyjną rozpoznawaną na całym świecie Światowy Rezerwat Biosfery UNESCO Bory Tucholskie. Rezerwat Biosfery jest jednym z 10 tego typu rezerwatów w kraju, a przy tym największym. Najcenniejszą jego część stanowi Park Narodowy Bory Tucholskie. Pozostałe wielkoobszarowe formy ochrony przyrody to parki krajobrazowe: Zaborski, Wdzydzki i Tucholski. System obszarów chronionych uzupełnią liczne rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne oraz systematycznie powiększająca się sieć obszarów NATURA 2000. Nieco ponad 50% powierzchni obszaru objęte jest różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu, a niemal cały obszar leży na sieci obszarów NATURA 2000.

Istnienie rezerwatu (jednego z dwóch w województwie pomorskim), oznaczonego tak silną marką, jaką jest UNESCO, powoduje, że stanowi on jeden z najważniejszych i jednocześnie mało wykorzystanych zasobów obszaru. Stąd działania ukierunkowane na silne powiązanie identyfikacji obszaru z rezerwatem powinno stanowić jedno z ważniejszych zadań podczas wdrażania LSR.

ZABYTKI KULTURY MATERIALNEJ

Obok walorów przyrodniczych, opisywany region posiada szereg zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego, które stanowią ważny czynnik rozwoju oferty turystycznej. Do najważniejszych (posiadających rangę ponadlokalną lub krajową) należą:

- Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izzydora Gulgowskich we Wdzydzech Kiszewskich – jeden z większych i piękniejszych skansenów w Polsce;
- Zespół Kalwarii Wielewskiej we wsi Wiele;
- Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie – Oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku;
- Zespół dworsko-parkowy w Krojantach
- Rezerwat Kręgi Kamienne w Odrach
- Kamienne kręgi w Leśnie
- Ruiny zamku krzyżackiego w Zamku Kiszewskim
- pracownia Józefa Chełmowskiego w Brusach-Jaglie

VI. SPÓJNOŚĆ OBSZARU

Na podstawie przeprowadzonej analizy można podkreślić, że cały obszar LSR wykazuje się spójnością w wielu aspektach. Zarówno pod względem przestrzennym (sąsiedztwo gmin), kulturowym (wspólna tradycja wywodząca się z kultury kaszubskiej oraz gospodarka historycznie związana z tradycjami rybackimi), przyrodniczym (obszar Rezerwatu Biosfery UNESCO Bory Tucholskie, znaczna część obszaru objęta siecią NATURA 2000, gęsta sieć wód powierzchniowych stanowiących dorzecze Brdy i Wdy) oraz gospodarczym (niski poziom przedsiębiorczości).

4. Opis ludności obszaru realizacji LSR

I. DEMOGRAFIA

Obszar planowany do objęcia wdrażaniem LSR zamieszkiwany jest przez 125 060 mieszkańców, w tym 61 990 kobiet. Liczba mieszkańców obszarów wiejskich wynosiła (blisko 90%). W kolejnych latach liczba ludności obszaru nieznacznie rośnie. Na tle województwa, uwzględniając centralnie położone miasto Chojnice, którego oddziaływanie jest istotne z punktu widzenia rozwoju, obszar należy do bardziej zaludnionych. Gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 34 osoby² na 1 km², przy dużym zróżnicowaniu między gminami. W odniesieniu do gęstości zaludnienia dla całego województwa pomorskiego wynoszącej 125 osób na km² oraz całego kraju wynoszącej 123 osoby na 1 km², wartość ta jest dużo niższa. Sytuacja taka wynika m.in. z dużej lesistości obszaru. Większe i pewnie ważniejsze z punktu widzenia LSR zmiany zauważane są zmianie struktury ludności pod względem podziału na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny. W 2016 roku osoby w wieku przed produkcyjnym stanowiły 18,73%, a w 2022 roku 19,12%, zmiana i odchylenie jest nieznaczne. Natomiast w stosunku do liczby osób w wieku

produkcyjnym obecnie to 62,44%, a było w 2016 65,84% i poprodukcyjnym aktualnie to 19,12%, a w 2016r. było 15,43% ludności. Na tej podstawie możemy wnioskować, że ogólny trend starzenia się społeczeństwa widoczny jest również na obszarze LSR, w przeciągu 6 lat liczba seniorów zwiększyła się. Te blisko 20% lokalnej społeczności, których głos szczególnie brany był pod uwagę w konsultacja społecznych i uwzględniony we wsparciu w ramach LSR.

Obraz sytuacji pokazuje również sytuacja w skali kraju. W publikacji „Monitoring rozwoju o obszarów wiejskich. Etap IV. Sytuacja ta została podsumowana następująco: „W ciągu dekady objętej badaniami sytuacja demograficzna znacząco się pogorszyła. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o 1/5 (do wartości 19,2%). Druga dekada XXI w. to okres intensywnego starzenia się demograficznego wsi, który w 2019 r. doprowadził do tego, że udział osób w wieku przedprodukcyjnym w populacji jest niemalże taki sam jak osób w wieku poprodukcyjnym. Przeciętna wartość wskaźnika określającego relację dzieci – ludzie starzy z poziomu niemal równego jedności w 2010 r. spadła. Po 10 latach przeciętnie na polskiej wsi na jedną osobę w wieku 60 lat i więcej przypadało 0,7 osoby w wieku od 0 do 14 lat. Potwierdza to, że obecne trendy demograficzne na wsi kształtują strukturę populacji zmierzającą w kierunku piramidy trwale regresywnej. Omówione wskaźniki dotyczą kierunku zmian o charakterze trendu w dłuższym czasie; obecne zmiany – niezależnie od ich trwałości – charakteryzuje przyrost naturalny. Przeciętna wartość współczynnika przyrostu naturalnego zmniejszyła się w tym okresie. Co więcej, z poziomu dodatniego (+0,8‰) przeszła w ujemny (-0,7‰). Jest to zmienna o względnie trwałym rozkładzie przestrzennym.”

II. UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Charakterystyka szeroko rozumianego obszaru społecznego w gminach objętych wdrażaniem LSR wymaga rozpatrzenia w kilku aspektach. Z punktu widzenia strategii istotne znaczenie mają zarówno zagadnienia związane z pomocą społeczną, jak i kapitałem ludzkim oraz dostępnością do infrastruktury społecznej. Sfera społeczna życia mieszkańców obszaru jest wzajemnie powiązana, bowiem wiele jej poszczególnych elementów wpływa na siebie nawzajem. Przykładem może być chociażby niskie zaangażowanie się w życie lokalnej wspólnoty osób dotkniętych zjawiskiem ubóstwa. Kluczowe znaczenie ma wskazanie tych oddziaływań oraz znalezienie barier, które w chwili obecnej uniemożliwiają zmiany w pożądanym kierunku zwiększenia jakości i poziomu życia mieszkańców.

Obszar pod względem wydatków na pomoc społeczną znajduje się w niekorzystnej sytuacji względem pozostałych obszarów województwa pomorskiego. W najliczniejszej gminie wchodzącej w skład obszaru, gminie Czersk, kwota wydatków na pomoc społeczną w przeliczeniu na mieszkańca należy do najwyższych. Obszar pod względem liczby beneficjentów pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców ogółem w całości znajduje się wśród obszarów o najgorszej sytuacji w kraju.

Na skalę problemu ubóstwa i ekonomicznego wykluczenia ludności obszaru nie bez wpływu jest to, że obszar LSR charakteryzuje się także jednym z najniższych w województwie przeciętnym wynagrodzeniem brutto. Taka sytuacja rodzi szereg powiązań problemowych, które wskazane zostały także przez mieszkańców obszaru w trakcie spotkań związanych z diagnozą i analizą.

Grupą osób, które najczęściej dotyka problem ubóstwa, a w konsekwencji również zagrożenia wykluczeniem społecznym są osoby starsze, które też tej sytuacji nie mają możliwości sami sobie poprawić. W takiej sytuacji pozostają zdane na siebie i ich członków rodziny. Potencjalne zagrożenie wykluczeniem społecznym w grupie osób starszych jest największe, dlatego w celu rozwiązywania problemów kluczowy jest rozwój usług społecznych, które

będą dostępne cenowo i przestrzennie. Wnioski takie wysuwane były wielokrotnie przy spotkaniach z mieszkańcami, szczególnie tych grup społecznych, których ta sytuacja szczególnie dotyka.

Z danych statystycznych wynika, że 7,6% mieszkańców obszaru LSR stanowią osoby niesamodzielne, z których znaczną większość stanowią osoby w wieku 65+. Aktualnie osoby w wieku 65+ to ponad 18% mieszkańców obszaru, natomiast wg. prognoz demograficznych już 2050 roku grupa ta stanowić będzie 30% mieszkańców obszaru. Spośród osób niesamodzielnych na obszarze tylko 2,8% osób korzysta z usług opiekuńczych. Zakres wsparcia oferowanego przez ośrodki pomocy społecznej ograniczony jest zarówno posiadaną infrastrukturą oraz możliwościami finansowymi. W ostatnich latach w gminie Czersk i Brusy powstały Centra Usług Społecznych, które łącznie dysponują 50 miejscami świadczenia usług społecznych, które oferują całodienne wsparcie. Na obszarze pozostałych gmin LSR, funkcjonują Kluby Seniora, prowadzone przy współpracy organizacji pozarządowych i JST lub Kluby Seniora prowadzone indywidualnie przez organizacje pozarządowe. Jednak oferta Klubu Seniora ograniczona jest zarówno w zakresie godzin funkcjonowania i oferty. Obserwacje i konsultacje oferty wskazują na duży potencjał lokalnych organizacji pozarządowych w zakresie świadczenia usług społecznych dla seniorów, które nie formalizując profilu swojej działalności świadczą takie właśnie usługi poprzez organizację oferty np. w wiejskich świetlicach i wspólną organizację wydarzeń rekreacyjnych i aktywizacyjnych. Taką działalność prowadzi blisko 20 lokalnych organizacji na obszarze. Po przeprowadzonych konsultacjach z przedstawicielami tych organizacji (Czersk, Charzykowy, Ostrowite) wskazuje na szereg ograniczeń, do których przede wszystkim należą: brak doświadczenia i umiejętności (brak specjalistycznej wiedzy oraz ograniczenia finansowe (działalność prowadzona jest w oparciu o środki własne).

Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest jeszcze jeden istotny aspekt związany z dostępnością usług społecznych – konieczność zaangażowania członków rodziny. Sytuacja na pozór oczywista, jednak często wiążąca się z decyzją po stronie opiekunów faktycznych – najczęściej członków rodziny dotycząca ich indywidualnej sytuacji zawodowej i rodzinnej. Na obszarze LSR znajduje się tylko dwa ośrodki publiczne świadczące opiekę dzienną dla seniorów, co w znacznym stopniu utrudnia jej dostępność i ofertę.

Rozwiązaniem sugerowanym przez mieszkańców jest rozwój miejsc świadczenia usług społecznych i sami też wskazują olbrzymi i niewykorzystany potencjał w tym zakresie. Poprzednie lata wdrażania strategii, czy innych projektów przez lokalne samorządy zaowocowały zaspokojeniem wielu potrzeb w dostępie do świetlic wiejskich, placów zabaw, boisk sportowych oraz miejsc integracji mieszkańców. Niemniej podczas konsultacji założeń do diagnozy i samej diagnozy w trakcie spotkań zgłaszano dalsze braki w zakresie infrastruktury, szczególnie jej wyposażenia i dostosowania oraz wypełnienia ofertą dla mieszkańców, szczególnie seniorów. Biorąc pod uwagę oba powyższe fakty, w kolejnych latach realizacja projektów związanych z infrastrukturą społeczną powinna wystąpić, i rozwinąć swoją ofertę. Przede wszystkim jednak infrastruktura społeczna powinna pobudzać lokalną społeczność do aktywnego jej wykorzystywania, w formie zorganizowanej i przynoszącej wymierne korzyści społeczne. Ten postulat podnoszony był przez mieszkańców podczas spotkań związanych z przygotowaniem diagnozy.

Podsumowując, wzmacnianie i poprawa jakości kapitału ludzkiego poprzez m.in. programy wspierające aktywizację społeczną mieszkańców jest jedną z rekomendacji związanych z poziomem życia płynących dla obszaru nie tylko na podstawie danych uzyskanych w trakcie prac nad LSR, ale także dokumentów opisujących obszar na poziomie województwa. Wzmacnianie i poprawa jakości kapitału ludzkiego poprzez m.in. programy wspierające aktywizację społeczną mieszkańców to rekomendacja dla obszarów o stwierdzonych deficytach w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego. Do takich właśnie obszarów należy objęty wdrażaniem LSR.

Proces konsultacji założeń do diagnozy oraz spotkania z mieszkańcami, na których tworzone mapy obszarów problemowych w zakresie spraw społecznych, wskazał grupę w szczególnie niekorzystnej sytuacji w dostępie do szeroko rozumianych usług społecznych. Grupą tą są osoby starsze, seniorzy po 60 roku życia i tym samym członkowie ich rodzin pełniący funkcję opiekunów faktycznych. Na podstawie danych statystycznych można przyjąć założenie, że grupa ta będzie się zwiększała i istnieje ryzyko, że będzie pozbawiona dostępu do wielu dziedzin współczesnego życia. Dlatego ważnym elementem wdrażania LSR powinno być prowadzenie działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu tej grupy z dostępu do usług społecznych i wiedzy o procesach zachodzących we współczesnym świecie. Bardzo istotne będzie przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów, którzy będą musieli w najbliższych latach zmagać się z nowymi wyzwaniami, często wydającymi się prozaicznymi, np. zakupem biletów na środki komunikacji publicznej za pośrednictwem internetu. Z drugiej strony seniorzy jako grupa stanowią duży, niewykorzystany potencjał społeczny. Wiedza i doświadczenie w wielu dziedzinach życia, jego dawniejszych aspektach, choćby tradycji kulinarnych, może być z powodzeniem przekazywana następnym pokoleniom. W świetle badania obszarów problemowych przez mieszkańców i grupę inicjatywną działania prowadzone w tym obszarze mogą przynieść wiele pozytywnych i wielokierunkowych rezultatów.

III. GOSPODARKA

Obszar objęty wdrażaniem LSR w zakresie zagadnień związanych z gospodarką i przedsiębiorczością wyróżnia jedna podstawowa cecha. Jest to niska aktywność gospodarcza mierzona wskaźnikiem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców. Występowanie wskazanej cechy znajduje potwierdzenie zarówno w danych statystycznych, jak i dokumentach diagnozujących obszar. Przede wszystkim jednak, z punktu widzenia oddolnego charakteru diagnozy, przekonanie o niskiej aktywności gospodarczej uwidocznione zostało w wyniku przeprowadzonych badań wśród mieszkańców obszaru. Konieczność rozwoju przedsiębiorczości stanowiła jeden z głównych wskazywanych przez mieszkańców kierunków, w jakim powinna zmierzać realizacja LSR.

Jak wskazują dane, wskaźnik aktywności gospodarczej w badanym okresie stanowił tylko poniżej 70% wartości wskaźnika dla całego województwa. W związku z powyższym można przyjąć założenie, że pobudzenie aktywności gospodarczej powinno stanowić jedno z podstawowych wyzwań stojących przed lokalną strategią rozwoju. Zasadne jest zatem przeznaczenie proporcjonalnie większych środków na działania umożliwiające realizację celów przyjętych w tym zakresie i docelowo zmniejszenie dysproporcji pomiędzy wskaźnikiem aktywności gospodarczej dla obszaru i województwa.

Z danych statystycznych w zakresie struktury własnościowej podmiotów gospodarczych wynika, że za rozwój przedsiębiorczości na obszarze objętym wdrażaniem LSR odpowiadają w dużej mierze drobni przedsiębiorcy prywatni. Dominacja sektora prywatnego, w tym samodzielnej działalności gospodarczej, występuje na obszarze w stopniu wyższym niż w pozostałych częściach województwa. Procentowa wartość liczby podmiotów z sektora prywatnego, prowadzących działalność w formie jednoosobowej w stosunku do podmiotów gospodarczych na obszarze wynosiła 80%. Interesującą cechą obszaru w zakresie diagnozy lokalnej gospodarki jest fakt występowania w gminach subregionu chojnickiego najwyższego w województwie rozwoju opartego na endogenicznych zasobach (miejscowych MŚP) niż na dużych inwestorach zewnętrznych. Częściowo wynika to z faktu istnienia innej zdiagnozowanej bariery obszaru – utrudnionych procesów rozwojowych (w tym m.in. tworzenie terenów inwestycyjnych oraz rozbudowa sieci i urządzeń infrastruktury technicznej) wynikających z restrykcyjnych norm prawnych dotyczących ochrony obszarów cennych przyrodniczo (zwłaszcza zaś obszarów Natura 2000), pokrywających ponad 50% obszaru LSR. Powyższe cechy wskazują zatem, że na obszarze wdrażania LSR możliwy jest wzrost aktywności gospodarczej, jednak w połączeniu z istniejącymi barierami powinien być oparty na rozwoju mniejszych podmiotów, które są w stanie utrzymać i rozwijać działalność w lokalnych uwarunkowaniach gospodarczych.

W zakresie rozwoju lokalnej gospodarki kluczowym zagadnieniem jest wskazanie odpowiednich kierunków. Biorąc pod uwagę uwarunkowania panujące na obszarze, właściwy wydaje się rozwój przedsiębiorczości zakładający wsparcie przedsięwzięć polegających na wykorzystaniu potencjału turystycznego obszaru oraz lokalnych zasobów. Kierunek ten znajduje uzasadnienie ze względu na podkreślane zarówno podczas spotkań konsultacyjnych, jak i w dokumentach diagnozujących obszar niewykorzystanie potencjału turystycznego obszaru. Inne fakty skłaniające do wspierania zidentyfikowanego powyżej kierunku rozwoju wskazują, że na obszarze występują pozytywne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji, które to z kolei wynikają z niskiego poziomu zurbanizowania i wysokiego poziomu zalesienia. Dodatkowo atrakcyjność turystyczną zwiększają liczne formy ochrony przyrody, opisane w rozdziale. Zidentyfikowanie szeroko rozumianej obsługi ruchu turystycznego – branża czasu wolnego jako kluczowego kierunku gospodarczego rozwoju obszaru znajduje także uzasadnienie w kolejnym fakcie – zgłaszanym zapotrzebowaniu na pracowników.

Ustalenie poszczególnych branż czasu wolnego, było jednym z elementów warsztatów przeprowadzonych dla grupy inicjatywnej oraz spotkań z mieszkańcami (w tym przedstawicielami sektora gospodarczego obsługującego ruch turystyczny). Uzasadnienie wyboru znajduje się również w dalszych częściach diagnozy, w działach dotyczących zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz turystyki. Ostatecznie, z uzyskanych informacji, na potrzeby realizacji LSR przyjęto poniższy katalog (w oparciu o klasyfikację PKD 2007).

Jako branżę czasu wolnego definiowane są następujące kody PKD:

- 55.20. Z - Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania (tylko obiekty oferujące w sposób zorganizowany miejsca noclegowe – pojedyncze mieszkania/apartamenty na wynajem nie są zaliczane do tej grupy)
- 55.30.Z - Pola kempingowe i pola namiotowe
- 56.10.A - Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne
- 55.10.Z - Hotele i podobne obiekty zakwaterowania
- 79.12.Z - Organizatorzy turystyki
- 79.90.A - Piloci wycieczek i przewodnicy turystyczni
- 79.90.B - Działalność informacji turystycznej
- 93.21.Z - Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki
- 93.29.A - Działalność pokojów zagadek, domów strachu, miejsc do tańczenia i w zakresie innych form rozrywki lub rekreacji organizowanych w pomieszczeniach lub w innych miejscach o zamkniętej przestrzeni,\
- 93.29.B - Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana.

Udzielenie szczególnych preferencji dla wymienionych działalności pozwoli na zrealizowanie założeń odnośnie do koncentracji wsparcia oraz jego ukierunkowania.

5. Charakterystyka rybackości obszaru realizacji LSR

Na obszarze LSR znajduje się ponad 350 jezior, co jest powodem, że obszar ma szczególnie duży potencjał w zakresie gospodarki rybackiej, zarówno jeziorowej jak i stawowej. W skali całego obszaru funkcjonuje 97 gospodarstw rybackich, z których przeważająca część stanowią podmioty związane z gospodarką jeziorową (82), pozostałe to podmioty akwakultury. Niestety tylko nieznaczna część, z tych podmiotów to gospodarstwa typowo rybackie dla których działalność połowowa stanowi główne źródło dochodów (21%), w przeważającej większości są

gospodarstwa rolne, które dodatkowo prowadzą działalność rybacką – podmioty te poza pracą własną właścicieli lub dzierżawców jezior nie zatrudniają dodatkowych pracowników, ani też nie notują znaczących zysków z tej działalności, nie prowadzą też sprawozdawczości do Instytutu Rybactwa Śródlądowego. Często jednak bo 43% podmiotów prowadzi również inną działalność poza rybacką np. w branży turystycznej, czy usługowej. Podsumowując wyniki ankiet i wywiadów indywidualnych należy podkreślić, że większość gospodarstw rybackich, które gospodarują na małych powierzchniach wód jest nie rentowna. W tym przypadku jest to raczej tradycyjna gospodarka na zbiornikach bezodpływowych. Zupełnie inaczej sytuacja przedstawia się wśród kilku podmiotów gospodarujących na dużych powierzchniach wód. Trzech największych dzierżawców wód dysponuje blisko 50 odwodami rybackimi. Działalność rybacka przynosi znaczne przychody i pozwala na rozszerzanie działalności oraz doposażanie w nowy sprzęt. Duże gospodarstwa rybackie poza działalnością połowową prowadzą również objekty akwakultury, których rentowność jest znacznie wyższa. Wartość produkcji z obiektów akwakultury na obszarze przekracza ponad 30 mln (jeden z rybaków nie przedstawił sprawozdania RRW za rok 2021) blisko 100% tej wartości to hodowla pstrąga tęczowego.

Wyniki konsultacji społecznych z branżą pozwoliły również określić główne obszary planowanych inwestycji w zakres łańcucha dostaw i reorientacji działalności gospodarczej, na podstawie czego określono przewidywaną liczbę inwestycji podmiotów z branży oraz ich szacunkową wartość. Dodatkowym problemem z jakim borykają się podmioty prowadzące gospodarkę rybacką jest powszechna negatywna opinia na temat prowadzonej gospodarki zarybieniowej.

Poza gospodarką rybacką stawową i jeziorową duże znaczenie dla obszaru mają przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem ryb. Należą do nich firma EVRAFISH z Brus i SEKO z Chojnic, które zatrudniają łącznie ponad 1000 osób. Łącznie z gospodarstwami akwakultury i dużymi gospodarstwami gospodarki jeziornej sektor rybacki dla ponad 1200 miejsc pracy dla lokalnej społeczności.

6. Zgodność obszaru z zasadami horyzontalnymi

Żadna z gmin członkowskich Stowarzyszenia Wdzydzko-Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”, które objęte zostały Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2021-2027 nie podjęła żadnych uchwał, ani nie prowadzi działań sprzecznych z zasadami horyzontalnymi określonymi w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym: poszanowania praw podstawowych oraz przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zasadą równości kobiet i mężczyzn, zasadą równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadą dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zgodności działań z celami zrównoważonego rozwoju, o których mowa w rozporządzeniu 2021/1060.

Rozdział III – Udział społeczności w przygotowaniu LSR

1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces przygotowania LSR

LGR „Mòrénka” swoją działalność opiera na współpracy wielu podmiotów z całego obszaru LSR. Wykorzystując przy tym ich potencjał, wiedzę i doświadczenie w branżach i dziedzinach, stanowiących i główne kierunki działalności. Dzięki takiej formule działalności podczas tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju możliwe było dotarcie do szerokiej reprezentacji Lokalnej Społeczności na wszystkich kluczowych etapach jej przygotowania, zastosowane metody partycypacyjne spowodowały, że Lokalna Społeczność aktywnie włączyła się w opracowanie założeń LSR.

Za przygotowanie poszczególnych elementów LSR oraz wykorzystanie wniosków wynikających z konsultacji odpowiedzialna była powołana przez Zarząd LGR w lutym 2023r. Grupa Robocza ds. LSR, w skład którego weszli: członkowie Zarządu i Komitetu LGR, pracownicy biura oraz osoby spoza Stowarzyszenia, które szczególnie aktywnie uczestniczyły w spotkaniach konsultacyjnych oraz wyraziły chęć współpracy z LGR w przygotowaniu dokumentu.

Przygotowanie LSR podzielone zostało przez Grupę Roboczą ds. LSR na kluczowych etapów, dzięki czemu możliwe było wcześniejsze przygotowanie planu włączenia lokalnej społeczności w proces tworzenia LSR i dobranie odpowiednich metod na wszystkich jej etapach.

Wszystkie wskazane metody wykorzystywane były na kolejnych etapach opracowania LSR, tj.:

- definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza)
- określania celów i ustalania ich hierarchii
- poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii
- formułowania wskaźników realizacji LSR,
- identyfikacji grup docelowych strategii.

W pierwszej fazie przygotowania LSR metodą „desk research” zebrane zostały dane statystyczne opisujące sytuację społeczno-gospodarczą na wykorzystując dostępne źródła informacji takie jak: Bank Danych Lokalnych GUS, dokumenty planistyczne i strategiczne dotyczące obszaru LSR, wyniki badań własnych związanych z potencjałem sektora rybackiego czy kierunkami rozwoju branży turystycznej. Opracowana w ten sposób wstępna diagnoza obszaru pozwoliła na przeprowadzenie pierwszego cyklu spotkań konsultacyjnych, a wcześniej też na sformułowanie wzorów ankiet dotyczących głównych potrzeb obszaru, analizy SWOT, oceny działalności Stowarzyszenia, jakości pracy biura, grup społecznych, które powinny zostać objęte szczególnym wsparciem w ramach LSR oraz najskuteczniejszych metod przekazu informacji dotyczących działalności Stowarzyszenia. Dodatkowo opracowana została ankietka – karta projektowa – za pośrednictwem, które wskazywano potencjalne inwestycje, możliwie do realizacji w ramach LSR. Ankietki zostały zamieszczona na stronie internetowej z możliwością pobrania lub wypełnienia on-line. Informacja na temat możliwości wypełnienia ankiet pojawiła się również na stronie internetowej samorządów, przesłania newsletterem LGR oraz przesłane zostały drogą listowną do wszystkich beneficjentów, którzy składali wnioski do LGR w ramach LSROR, współpracujących organizacji oraz organizacji pozarządowych z regionu (ponad 700 przesyłek).

Przez cały okres przygotowania LSR otwarty był punkt konsultacyjny w biurze LGR w Chojnicach i Charzykowach, gdzie zainteresowane osoby mogły skorzystać z indywidualnych konsultacji związanych z poszczególnymi elementami przygotowywanej Strategii, a także przedstawić propozycje przedsięwzięć do realizacji w ramach LSR. Pracownicy biura udzielali informacji indywidualnie, telefonicznie i drogą elektroniczną.

W okresie sierpień 2023–sierpień 2024 r. przeprowadzone zostały spotkania konsultacyjne w każdej gminie objętej LSR. W czasie spotkań przedstawiona została idea działalności LGR, omówione zostały zakresy wsparcia, cele i rolę LGR. Zaprezentowano wstępne zakresy i formy finansowania operacji w ramach opracowywanej LSR. Następnie w formie warsztatowej uczestnicy spotkań pracowali w grupach, przygotowując analizę silnych i słabych stron, szans

i zagrożeń (SWOT). Spotkania miały charakter otwarty. LGR współpracował z poszczególnymi gminami w zakresie promocji spotkań i rekrutacji uczestników. Brali w nich udział przedstawiciele mieszkańców, rybacy, sektor społeczny, gospodarczy i publiczny.

Spotkania z analogicznym programem prowadzone były również w sposób zamknięty – na dane spotkanie zapraszano np. przedstawicieli jednej miejscowości, danej branży, rybaków, stowarzyszenia, samorządów, grupy przedsiębiorców.

Na pierwszym etapie formułowania LSR przeprowadzono łącznie 14 spotkań, w których uczestniczyło 171 osoby:

- Charzykowy 10.10.2023 Spotkanie konsultacyjne dotyczące LSR
- Charzykowy 18.10.2023 Spotkanie konsultacyjne dotyczące LSR
- Charzykowy 25.10.2023 Spotkanie Grupy Roboczej ds.. Opracowania LSR
- Charzykowy 26.10.2023 Spotkanie konsultacyjne dotyczące LSR
- Charzykowy 8.11.2023 Spotkanie konsultacyjne dotyczące LSR
- Charzykowy 15.11.2023 Spotkanie Grupy Roboczej ds.. Opracowania LSR
- Charzykowy 16.11.2023 Spotkanie konsultacyjne dotyczące LSR
- Charzykowy 21.11.2023 Spotkanie konsultacyjne dotyczące LSR
- Charzykowy 4.12.2023 Spotkanie Grupy Roboczej ds.. Opracowania LSR
- Charzykowy 7.12.2023 Spotkanie Grupy Roboczej ds.. Opracowania LSR
- Charzykowy 8.12.2023 Spotkanie konsultacyjne dotyczące LSR
- Charzykowy 18.12.2023 Spotkanie Grupy Roboczej ds.. Opracowania LSR
- Chojnice 20.12.2023 Spotkanie konsultacyjne dotyczące LSR
- Lipa, Wdzydze Tucholskie 30.11-01.12.2023 Spotkanie Grupy Roboczej ds.. Opracowania LSR

Po spotkaniach prowadzone były również wywiady indywidualne z poszczególnymi uczestnikami spotkań, w ramach których podczas bezpośredniej rozmowy omawiano główne założenia LSR, pozyskiwano informacje na temat dogodnych środków komunikacji czy woli współpracy na kolejnych etapach przygotowania LSR. łącznie przeprowadzono 41 wywiadów indywidualnych.

Zebrałe w wyniku konsultacji informacje w formie raportu google ankiet, wypełnionych drogą elektroniczną (187 ankiet dotyczących obszaru oraz 92 ankiety – karty projektów), zestawienia czynników do analizy SWOT (blisko 900 czynników) pozwoli po uporządkowaniu informacji na opracowanie przez Grupę Roboczą ds. LSR diagnozy, analizy SWOT oraz wniosków z analizy. Przygotowana została również propozycja celów ogólnych i celów szczegółowych LSR. Dokumenty poddane zostały kolejnemu etapowi konsultacji za pośrednictwem strony internetowej, gdzie zamieszczono projekt dokumentu oraz formularze uwag. Opracowane dokumenty posłużyły również do przeprowadzenia kolejnych spotkań konsultacyjnych – branżowych m. in.: branża rybacka, organizacje pozarządowe, branża turystyczna. W trakcie których skupiano się na wypracowaniu celów strategii, poszukiwano rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii, dyskutowano nad właściwym doбором wskaźników a także identyfikowano grupy docelowe strategii. W tym celu stosowano takie narzędzia jak: burza mózgów, moderowana dyskusja, warsztat z zakresu metodyki opracowywania celów, wskaźników i działań. W 2024 roku zorganizowano 5 spotkań, w których uczestniczyło 45 osób.

Dodatkowo w tym okresie przeprowadzone zostały dwa dwudniowe warsztaty szkoleniowe, w których uczestniczyły 32 osoby – Grupa Robocza ds. Opracowania LSR. Program warsztatów składał się zasadniczych z 4 faz:

- 1) fazy przygotowawczej – uczestnicy zapoznawali się ze sobą i tematem dyskusji;
- 2) fazy krytyki – uczestnicy skupiali się na negatywnych aspektach omawianego zagadnienia: słabych stronach, problemach i błędach, które dostrzegali np. w swojej okolicy i które wymagają poprawienia;

- 3) faza utopii – uczestnicy mieli za zadanie stworzyć idealną wizję, która rozwiązałaby wszystkie zasygnalizowane wcześniej problemy;
- 4) faza realizacji – uczestnicy warsztatu przekształcali wizję w propozycje działań, celów, wskaźników.

Dodatkowo w tym okresie prowadzono wywiady indywidualne z przedstawicielami sektora rybackiego, bezpośrednio w siedzibie/miejscu zamieszkania rybaków, celem omówienia założeń LSR, ewentualnych planów inwestycyjnych czy określonych potrzeb w zakresie współpracy w ramach branży oraz z innymi podmiotami w regionie, a także oczekiwań wobec LGR.

Wnioski płynące z kolejnych spotkań omawiane i analizowane były przez Grupę Roboczą ds. LSR, a kolejne elementy LSR poddawana konsultacjom za pośrednictwem strony internetowej oraz kolejnych spotkań konsultacyjnych w tym okresie przy wykorzystaniu kwestionariusza uwag.

Dokumentami podanymi konsultacjom w okresie od października do listopada były: diagnoza, analiza SWOT, cele i wskaźniki, procedury i kryteria wyboru oraz zasad ich zmian, zasady aktualizacji LSR, plan komunikacji oraz zasady monitoringu i ewaluacji LSR.

W lipcu i sierpniu 2024 r. w trakcie spotkań konsultacyjnych dyskutowano nad poszczególnymi częściami strategii i wnoszono ostatecznie poprawki do dokumentu oraz prowadzono kolejne konsultacje za pośrednictwem strony internetowej i kwestionariusza uwag. W sierpniu zorganizowano dwa spotkania w Charzykowach (łącznie 40 osób), które miały formułę panelu ekspertów, na która zaproszono wspólnie członków Grupy Roboczej ds. LSR oraz specjalistów z dziedzin bezpośrednio związanych z zdefiniowanymi problemami określonymi w LSR.

Tabela 1. Matryca metod konsultacyjnych stosowanych względem poszczególnych elementów LSR.

		Diagnoza i analiza SWOT	Cele i wskaźniki	Kryteria wyboru	Plan działania	Budżet LSR	Plan komunikacji	Monitoringu i ewaluacja
Spotkania konsultacyjne	otwarte	x	x	x	x	x	x	x
	zamknięte	x	x	x	x	x	x	x
	branżowe		x	x		x		
Ankiety		x	x	x	x	x	x	x
Kwestionariusze uwag		x	x	x	x	x	x	x
Punkt Konsultacyjny		x	x	x	x	x	x	x
Wywiady indywidualne		x	x				x	
Szkolenia warsztatowe		x	x	x				
Grupa Robocza ds. LSR		x	x	x	x	x	x	x
Panel ekspertów		x	x	x	x	x	x	x

Wybór wskazanych wyżej metod konsultacji podyktowany był chęcią jak najszerszego zaangażowania społeczności lokalnej w opracowanie LSR. Istotne było, by wpływ na LSR mieli przedstawiciele wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie LGR, tj. przedstawiciele sektora społecznego, publicznego, gospodarczego, rybaków i mieszkańców. Warsztaty miały na celu stworzenie wspólnej wizji dotyczącej obszaru LGR. Do udziału w warsztatach zaproszono osoby pochodzące z różnych sektorów - mieszkańców, decydentów, lokalnych przedsiębiorców, rybaków, liderów lokalnych i przedstawicieli organizacji pozarządowych. Kwestionariusze ankietowe wypełniło ponad 279 osób. Ankieta on-line pozwoliła na stosunkowo szybkie i mało kosztowne zebranie opinii na temat LSR. Wywiady indywidualne pozwoliły na zdobycie głębszej wiedzy na temat poglądów przedstawicieli poszczególnych

branż, w tym przede wszystkim rybaków oraz niepracujących osób powyżej 50 roku życia. Punkt konsultacyjny był miejscem, w którym mieszkańcy mogli zapoznać się z materiałami informacyjnymi, przedstawić swoje opinie i uwagi, przedyskutować z kompetentnymi osobami interesujące ich kwestie czy wypełnić ankietę. W punkcie znajdowali się eksperci dysponujący wiedzą na temat LSR i gotowi byli do podzielenia się tą wiedzą z mieszkańcami. Zainteresowani mieli możliwość wyrażenia swojej opinii. W końcowym etapie tworzenia LSR zorganizowano Panel ekspertów. Było to spotkanie specjalistów pochodzących z różnych sektorów i instytucji. W trakcie panelu omawiano założenia LSR i prowadzono merytoryczną dyskusję mającą na celu znalezienie optymalnego kształtu LSR.

W wyniku przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych i warsztatów, a także analizy wyników ankiet, wywiadów i informacji zebranych przez punkt konsultacyjny opracowano diagnozę obszaru oraz analizę SWOT. Materiały te wraz z pozostałymi elementami LSR zostały opublikowane na stronie internetowej LGR w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych poprzez stronę internetową. W ten sposób umożliwiono zgłoszenia uwag bądź sugestii do dokumentu, na kolejnych etapach jego opracowania. Wszystkie uwagi, które wpłynęły w wyniku konsultacji społecznych poprzez stronę internetową podlegały analizie pod kątem ich przyjęcia bądź odrzucenia, w zależności czy uznano uwagę za zasadną czy niezasadną.

Po opracowaniu całej LSR, zorganizowane zostało spotkanie konsultacyjne w dniu 27.08.2024 r. Miało ono charakter forum społecznego. Po prezentacji LSR, każdy z uczestników mógł zgłosić swoje uwagi i sugestie do dokumentu. Dodatkowo zorganizowano panel ekspertów, składający się z przedstawicieli wszystkich sektorów. Do udziału w panelu zaproszono doświadczone osoby, posiadające odpowiednią wiedzę, by odnieść się do treści LSR. W wyniku ustaleń dokonanych w trakcie forum społecznego i panelu ekspertów skorygowano treść LSR do ostatecznego kształtu, który został zatwierdzony przez Grupę Roboczą ds. LSR.

Informacje, opinie, uwagi i sugestie uzyskane w trakcie konsultacji społecznych oraz wyniki badań własnych (badań ankietowych, wywiadów indywidualnych i grupowych) oraz ewaluacji LSR 2015 – 2013 wykorzystano do opracowania LSR.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w tworzenie LSR, było bardzo ważnym elementem jej uspołecznienia, jednak na tym etapie powinna kończyć się rola społeczności lokalnej. Proces ten powinien być i będzie kontynuowany na każdym z etapów realizacji Strategii, nie tylko jako beneficjentów czy potencjalnych beneficjentów, ale przede wszystkim jako ciało doradcze przy formułowaniu ewentualnych zmian zapisów LSR, zasad oceny i wyboru operacji czy kryteriów wyboru, jak również przy bieżącym monitoringu i ewaluacji wdrażania LSR. Formułą taką zapewnia Procedura Oceny i Wyboru Operacji, Procedura aktualizacji, w ramach której Komitet (jako organ odpowiedzialny uchwalania i zmiany LSR oraz załączników do LSR), przed przyjęciem zmian zobowiązany został do przeprowadzenia wspólnie z Zarządem konsultacji społecznych proponowanych zmian. Szczegółowo zasady włączenia lokalnej społeczności z uwzględnieniem „słabszych członków” społeczności na etapie wdrażania LSR opisane zostały w rozdziale IX. Plan Komunikacji i rozdziale XII. Monitoring i ewaluacja.

2. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR

LGR Mòrenka angażować będzie jak największą i reprezentatywną część społeczeństwa we wdrażanie LSR oraz jej aktualizację. Na takim postępowaniu bowiem opiera się podejście partnerstwa wielosektorowego i zasady rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Dlatego w swoich działaniach Stowarzyszenie stosować będzie zasadę pełnej jawności. W celu jej urzeczywistnienia prowadzone będą liczne i intensywne działania informacyjno-promocyjne służące udostępnianiu i rozpowszechnianiu informacji na temat RLGD i podejmowanych przez nią inicjatyw. Udział we wdrażaniu LSR może być przez mieszkańców obszaru realizowany poprzez działania dotyczące realizacji własnych operacji przyczyniających się do osiągnięcia celów LSR, albo poprzez udział w działaniach w zakresie aktywizacji społeczności, promocji i informacji. Mieszkańcy będą mogli w ten sposób zrealizować swój udział we wdrażaniu LSR prowadzone będą działania informacyjne i szkoleniowe dotyczące ogłaszanych naborów.

LGR wykorzysta szereg metod współpracy z mieszkańcami poprzez wykorzystanie gminnych tablic ogłoszeniowych, strony internetowej własnej oraz gmin i innych partnerów organizacji. Członkowie stowarzyszenia otrzymywać będą bieżącą informację na kontakt e-mail. Każdy mieszkaniec będzie mógł uczestniczyć w otwartych spotkaniach warsztatowo- informacyjnych dotyczących naborów wniosków do dofinansowania. Również udział w pozostałych działaniach aktywizacyjnych, informacyjnych, promocyjnych będzie otwarty dla wszystkich zainteresowanych mieszkańców. Każdy też będzie mógł skorzystać z pomocy pracowników Biura. Otrzymają tu niezbędne wyjaśnienia i odpowiedzi. Na stronach www oraz w Biurze każdy zainteresowany będzie miał udostępnione potrzebne materiały. Na stronach umieszczane będą także aktualności, raporty, opracowania, sprawozdania dotyczące działalności LGR i wdrażania LSR. Mieszkańcy mogą przez cały czas zgłaszać do Biura wnioski i postulaty dotyczące wdrażania LSR. Zarząd będzie dokonywał ich analizy i przedstawiał społeczności lokalnej wnioski w zakresie ich uwzględnienia lub odrzucenia. W przypadku uwzględnienia wniosków Zarząd zaproponuje podjęcie odpowiedniej decyzji w zakresie zmiany LSR. Wszystkie proponowane zmiany w LSR, również te które zostały zgłoszone przez organy Stowarzyszenia (Zarząd, Rada, WZC) przedstawiane będą jak najszerszej lokalnej społeczności do konsultacji przed ich zatwierdzeniem przez WZC.

Kluczowym elementem udziału społeczności lokalnej w realizację LSR będzie równie proces stanowienia i aktualizacji LSR i procedur związanych z wdrażaniem LSR. Dlatego też analogicznie jak w poprzednim okresie obowiązywać będzie procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju:

Zasady wprowadzania zmian lub aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

- 1) Zgodnie z statutem Stowarzyszenia Wdzydzko-Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka” organem odpowiedzialnym za zmianę lub aktualizację Lokalnej Strategii Rozwoju jest Zarząd LGR.
- 2) Zmiana, o której mowa w pkt.1 wprowadzona może zostać w drodze uchwały.
- 3) Warunkiem wprowadzenia zmian Lokalnej Strategii Rozwoju jest przeprowadzenie konsultacji społecznych proponowanych zmian.
- 4) O zmianę Lokalnej Strategii Rozwoju do Komitetu LGR za pośrednictwem Zarządu LGR mogą wystąpić:
  - Zarząd LGR
  - Komitet LGR
  - Walne Zebranie LGR
- 5) Możliwość wnoszenia uwag do proponowanej zmiany LSR musi zostać podana do publicznej wiadomości na okres od 14 do 28 dni.
- 6) W okresie wskazanym w pkt. 5 Zarząd LGR zobowiązany jest to rozpowszechnienia informacji o możliwości wnoszenia uwag do propozycji zmian LSR za pośrednictwem strony internetowej. Dodatkowo powinny zostać podjęte inne działania mające na celu rozpowszechnienie informacji np.: newsletter, ogłoszenie prasowe, spotkanie konsultacyjne.
- 7) Zmiany w LSR powinny być wprowadzane i konsultowane w okresie, w którym nie jest, ani nie jest planowane ogłoszenie naborów wniosków, aby ewentualnie zmiany nie miały wpływu na równe traktowanie wszystkich zainteresowanych stron.
- 8) Zebrane wnioski z konsultacji społecznych są przedmiotem weryfikacji przez Zarząd LGR przed podjęciem decyzji o zmianie.

9) Zmiany Lokalnej Strategii Rozwoju wchodzi w życie po zatwierdzeniu projektowanych zmian przez Instytucję Zarządzającą.

Rozdział IV – Analiza SWOT obszaru realizacji LSR oraz wnioski wynikające z analizy SWOT

Podstawą do przeprowadzenia analizy SWOT były spotkania konsultacyjne z mieszkańcami, których jednym z elementów było wskazanie mocnych i słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń dla rozwoju obszaru, a na podstawie prezentowanej diagnozy opracowanej metodą desk research oraz wiedzy, opinii i doświadczeń uczestników. Zidentyfikowane czynniki wskazywane były również ankietą wypełnianych przez uczestników. Łącznie wskazano ponad 700 czynników, które zostały zagregowane i ujednolicone, ze względu na powtarzalność tych samych czynników w różnych sformułowaniach. Na kolejnym etapie poszczególne czynniki SWOT zostały dalszym konsultacjom, gdzie punktem odniesienia był wcześniej przygotowany materiał zakres możliwej interwencji LSR.

1. Tabela SWOT

MOCNE STRONY

1. Wysoki potencjał turystyczny wynikający z walorów przyrodniczych i krajobrazowych
2. Duża powierzchnia obszarów objętych ochroną przyrody i krajobrazu oraz status obszaru jako Rezerwatu Biosfery UNESCO Bory Tucholskie
3. Atrakcyjność obszaru dla realizacji inwestycji w branży turystycznej
4. Dobre warunki do rozwoju sektora rybackiego
5. Brak uciążliwego przemysłu
6. Mocno zakorzeniona kultura kaszubska
7. Tradycje i infrastruktura żeglarska
8. Występowanie atrakcji turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym
9. Korzystniejsze w porównaniu do średnich wojewódzkich wskaźniki demograficzne
10. Duża aktywność gospodarcza mieszkańców - wyższy niż w województwach wskaźnik nowotworzonych podmiotów gospodarczych
11. Sprzyjające warunki do uprawiania aktywnych form turystyki
12. Rozwinięta infrastruktura turystyczna i rekreacyjna

SŁABE STRONY

1. Ograniczona dostępność komunikacyjna, szczególnie komunikacją publiczną
2. Niski standard znacznej części bazy noclegowej
3. Nadmierna antropopresja
4. Niewystarczające zagospodarowanie szlaków wodnych i jezior dla rozwoju turystyki oraz niewystarczające oznakowanie szlaków i atrakcji turystycznych
5. Ograniczona współpraca przedsiębiorców, organizacji i sektora publicznego w zakresie promocji regionu
6. Słaby dostęp do produktów lokalnych w stosunku do potencjału
7. Brak spójnej promocji regionu
8. Mała różnorodność oferty turystycznej i brak usług wydłużających sezon turystyczny
9. Niska rentowność jeziornych gospodarstw rybackich
10. Niski wskaźnik przedsiębiorczości
11. Stosunkowo mała liczba organizacji pozarządowych i niska aktywność społeczna
12. Brak produktów lokalnych w bazie gastronomicznej szczególnie ryb lokalnych
13. Niewystarczająca sieć sprzedaży produktów rybactwa

14. Słabo rozwinięta baza gastronomiczna
15. Niskie kwalifikacje kardy branży turystycznej
16. Słaba współpraca sektora rybackiego w środowisku rybackim oraz z lokalnymi przedsiębiorcami i lokalną władzą

SZANSE

1. Zintegrowanie działań mających na celu promocję regionu jako jednej marki promocyjnej
2. Korzystne trendy w turystyce - popularność aktywnych form wypoczynku
3. Realizacja systemowych projektów turystycznych
4. Możliwość wsparcia gospodarki i mieszkańców dzięki Funduszom Europejskim
5. Rosnąca popularność spożycia ryb
6. Wzrost gospodarczy kraju i bogacenie się społeczeństwa
7. Rosnące znaczenie branży czasu wolnego jako potencjalna podstawa wydłużenia sezonu turystycznego

ZAGROŻENIA

1. Starzenie się społeczeństwa
2. Marginalizacja kultury i dziedzictwa lokalnego, szczególnie wśród osób młodych
3. Rozwarstwienie społeczne, szczególnie osób ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym
4. Zagrożenia wynikające ze zmian klimatu dla środowiska naturalnego i gospodarki rybackiej
5. Zwiększająca się antropopresja na środowisko naturalne szczególnie na obszarach ochrony
6. Zanik więzi społecznych, tożsamości kulturowej i zmniejszenie aktywności społecznej
7. Wzrost konkurencyjności sąsiednich obszarów
8. Wzrost wymogów proceduralnych utrudniających wprowadzenie nowych technologii przetwórstwa
9. Rosnąca konkurencja na światowym i krajowym rynku usług turystycznych (turystyka kulturowa, kulinarna)
10. Wzmacnianie się niekorzystnych trendów demograficznych (odpływ ludności, w tym za granicę, oraz rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym)

2. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla całości obszaru realizacji LSR

W oparciu o sporządzoną diagnozę i analiza SWOT określono kluczowe bariery, potencjał i rekomendacje dotyczące rozwoju obszaru objętego LSR.

BARIERY

- 1) Niska dochodowość większości podmiotów uprawnionych do rybactwa
- 2) Obszar charakteryzuje się też niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości – znacznie niższym od średnich wojewódzkich.

2) Poziom aktywności społecznej na obszarze również jest niższy w stosunku do wartości wojewódzkich, przekłada się to wprost na małą liczbę aktywnych organizacji pozarządowych.

POTENCJAŁ

1) Obszar charakteryzuje się unikatowym środowiskiem i walorami krajobrazowymi oraz silną tożsamością kulturową. Znaczna część obszaru objęta jest różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu, a ponadto obszar ma status Rezerwatu Przyrody UNESCO Bory Tucholskie, który jest rozpoznawalną na całym świecie marką promocyjną.

2) Warunki naturalne od lat determinowały rozwój obszaru związany z działalnością rybacką i przez setki lat ryby były jednym z najważniejszych zasobów naturalnych regionu. Dzięki temu bardzo ważne znaczenie w lokalnym dziedzictwie kulturowym odegrała właśnie ta branża.

3) Region posiada olbrzymi potencjał turystyczny który jest i powinien być rozwijany w oparciu o zasoby naturalne i istniejącą infrastrukturę.

4) Mieszkańcy obszaru wykazują się też dużą aktywnością zakładaniu nowych podmiotów gospodarczych, wyższą niż w województwach, a liczba zamykanych jest stosunkowo niższa.

REKOMENDACJE

1) Szczególne znaczenie dla utrzymania walorów obszaru ma ochrona przyrody poprzez zachowanie bioróżnorodności, wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii oraz ograniczenie antropopresji będącej skutkiem rozwoju turystyki.

2) Podstawą do uzupełnienia oferty turystycznej i rekreacyjnej regionu jest dalszy rozwój infrastruktury turystycznej, szczególnie poprzez przedsięwzięcia, które mają charakter zintegrowany i spójny z dotychczas podejmowanymi działaniami.

3) Szczególne znaczenie dla obszaru ma wzrost rentowności gospodarstw rybackich poprzez dywersyfikację działalności.

4) Nie bez znaczenia pozostaje rola lokalnych społeczności i mobilizacja mieszkańców i organizacji do większej aktywności szczególnie w działaniach związanych z utrwalaniem i promowaniem dziedzictwa kulturowego.

5) Ważnym bodźcem dla wzrostu aktywności gospodarczej będzie miało zastosowanie odpowiednich narzędzi, dzięki którym mieszkańcy będą mogli uzyskać wsparcie rozwoju działalności gospodarczej poprzez podniesienie jakości świadczonych usług lub wprowadzenie nowych.

6) Sektor turystyczny, oparty obecnie na stosunkowo standardowej i rozproszonej ofercie turystycznej oraz podstawowej bazie turystycznej (miejsca noclegowe, gastronomia), wymaga istotnych przekształceń wzmacniających jego innowacyjność i konkurencyjność.

3. Wnioski wynikające z analizy SWOT dla sektora rybackiego z obszaru realizacji LSR

- Obszar objęty LSR stanowi olbrzymi potencjał wodny dla rozwoju sektora rybackiego i usług z nim związanych, jednak przy aktualnej sytuacji rynkowej wysoką dochodowością cechuje się wyłącznie hodowla ryb w nowoczesnych i doinwestowanych obiektach, które są odporne na czynniki zewnętrzne, ocieplenie klimatu, zanieczyszczenie wód.
- Sytuacja to powoduje, że poziom wymaganych inwestycji ogranicza możliwości rozwojowe obiektów akwakultury, bez wsparcia finansowego ze środków publicznych. Alternatywą dla małych gospodarstw rybackich jest dywersyfikacja źródeł dochodów i rozwój działalności o dodatkowe branże.
- Przedstawiciele sektora rybackiego, szczególnie mniejsze podmioty mają ograniczone możliwości rozwojowe. Środowisko rybackiego ma również problemy wynikające z często negatywnych opinii

dotyczących prowadzonej gospodarki szczególnie zarybieniowej, wynikającej często z braku świadomości mieszkańców i turystów dotyczącej specyfiki gospodarki rybackiej.

- Negatywnym czynnikiem wpływającym na rentowność gospodarstw są czynniki zewnętrzne: wysokie temperatury, zanieczyszczenie wód.
- Ze względu na niewystarczające zasoby sprzętowe małe gospodarstwa mają ograniczone możliwości zapewnienia stałego łańcucha dostaw, np. do branży gastronomicznej – brak przechowalni, promocji, środków transportu
- Ograniczone możliwości przetworzenia surowca i sprzedaży bezpośredniej

Rozdział V – Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia

1. Cele główne wybrane do realizacji

Lokalna Strategia Rozwoju oparta została na trzech filarach – stanowiących cele jej realizacji – określające wizję, stan docelowy czy zobrazowany oczekiwany efekt jej wdrażania. Sformułowane cele są wynikiem przeprowadzonej analizy potrzeb i potencjału, która w wyniku kolejnych etapów partycypacyjnych ukierunkowała Strategię. Wynikiem przeprowadzonej analizy jest wykorzystanie wszystkich dostępnych celów dostępnych w § 3 rozporządzenia o Priorytecie 3. Natomiast intensywność planowanego wsparcia, typy operacji oraz dobrane cele szczegółowe odpowiadają zidentyfikowanym problemom i potrzebom. Istotnym czynnikiem doboru celów szczegółowych była także ocena możliwości faktycznego oddziały na obszarze LSR w danym zakresie. Cele LSR są wynikiem związków przyczynowo skutkowych, których podstawę stanowią **problemy** zgłaszane przez mieszkańców. Zebrane informacje pozwoliły na szczegółową analizę obszaru oraz zdiagnozowanie **przyczyn**. W kolejnych etapach sformułowane zostały **potrzeby** i zaproponowane **przedsięwzięcia**, mogące stanowić rozwiązanie wcześniej wskazanych problemów.

Definiując cele Lokalnej Strategii Rozwoju posługiwano się powszechnie znaną metodologią SMART

(S)¹ - Określone cele mają charakter ogólny i składają się na nie różnorodne przedsięwzięcia, realizowane przez szereg operacji i różnorodnych beneficjentów ograniczając lub niwelując przyczyny wcześniej definiowanych problemów.

(M)² - Każda z zrealizowanych operacji/projektów będzie bezpośrednim produktem Lokalnej Strategii Rozwoju, które przyczynią się do założonych rezultatów i ograniczą negatywne oddziaływanie wcześniej definiowanych problemów.

(A)³ - Określone cele to przede wszystkim: „Zachowanie”, „Rozwój”, „Poprawa” i „Wzmocnienie” – odnoszące się do obszaru i mieszkańców regionu..

(R)⁴ - Niezależnie od stopnia wnikliwości i docieklowości, poziomu zaangażowania lokalnej społeczności i precyzji z jaką opracowany został niniejszy dokument, konieczne było też określenie tych obszarów na które realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju może mieć wpływ. Konieczne było tu zarówno uwzględnienie katalogu działań jak również alokacji dostępnych środków, jako oferty dla mieszkańców i regionu objętego Strategią..

(T)⁵ - Cele, wskaźniki i dostępna alokacja środków uwzględniona została w określonej perspektywie czasowej z uwzględnieniem zarówno całego okresu wdrażania, kamieni milowych oraz jak i coroczny postępów rzeczowych.

---

¹ Specific

² Measurable

³ Ambitious

⁴ Rational

⁵ Time

**CELE GŁÓWNE LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU DLA OBSZARU DZIAŁANIA
STOWARZYSZENIA WDZYDZKO - CHARZYKOWSKA LOKALNA GRUPA RYBACKA
„MORÉNKA”**

I. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości

II. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich

III. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach

IV. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej

V. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego

VI. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym

Dla wybranych do realizacji celów uzupełniających przypisane zostały określony grupy docelowe i typy beneficjentów, a także typy operacji w ramach jakich będą one realizowane. Część z celów szczegółowych zostało pogrupowane w Przedsięwzięcia. Przedsięwzięcia dobrane zostały do tych celów szczegółowych, gdzie w ramach różnych typów operacji lub różnych beneficjentów realizowane będą działania zmierzające do osiągnięcia tego wspólnego celu. Poszczególne operacje w ramach przedsięwzięć będą miały charakter uzupełniający i ich realizacja będzie wzmacniała ich efekty.

1.1. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości

OPIS CELU I.	
Cel główny	I. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości
Charakterystyka celu	Wskazany cel jest kluczowym elementem realizacji LSR w wymiarze gospodarczym. Obejmuje działania skierowane bezpośrednio do podmiotów z branży rybackiej i oraz lokalnych przedsiębiorców z branży czasu wolnego. Działania skierowane do branży rybackiej obejmują zarówno obszar dywersyfikacji, jak również poprawę funkcjonowania łańcucha dostaw w sektorze oraz inwestycje związane z poprawą jakości produktów sektora. Działania uzupełnione zostanie operacją własną realizowaną przez LGR na rzecz promocji produktów rybnych do współpracy w którym zaproszona zostanie zarówno branża rybacka jak potencjalni odbiorcy i kontrahenci sektora czyli przedsiębiorcy branży czasu wolnego, dla których dostęp do produktów sektora rybackiego ma również duże znaczenia. W ramach celu przeprowadzony zostanie również konkurs dotacyjnych dla przedsiębiorców z sektora MŚP z branży czasu wolnego.
Przedsięwzięcie	I.1. Wzmocnienie potencjału sektora rybackiego na obszarze LGR Mòrénka
Cele uzupełniające w ramach przedsięwzięcia	I.1.1. Wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania, [a]) I.1.2. Wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmocnienia krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki, [d]) I.1.3. Działania na rzecz opracowywania nowych produktów rybnych oraz poprawę wartości i jakości produktów rybnych istniejących na rynku, [f]) I.1.4. działania informacyjne lub promocyjne dotyczące jakości i dostępności lokalnych produktów rybnych oraz wyróżnianie i promowanie miejsc związanych z ich sprzedażą lub serwowaniem, [h])
Zgodność z Rozporządzeniem	Cele uzupełniające zgodnie z celami określonymi w § 3. Pkt. 5) lit. a), d), f) i h) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027 (Dz. U. poz. 2655), dalej Rozporządzenie o priorytecie 3.
Przedsięwzięcie	I.2. Rozwój usług branży czasu wolnego na obszarze LGR Mòrénka
Cele uzupełniające	I.2.1. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, [b])
Zgodność z Rozporządzeniem	Cele uzupełniające zgodnie z celami określonymi w § 3. Pkt. 5) lit. b) Rozporządzenia o priorytecie 3.
Alokacja	€ 870 000,00
Uzasadnienie realizacji celu	Realizację celu stanowi kluczowe wyzwanie LGR na obszarze LSR. Zadanie to wynika zarówno z zgłaszanych potrzeb przez sektor rybacki, który w znacznej mierze boryka się trudną sytuacją finansową i niską dochodowością szczególnie gospodarki jeziornej.

Zadania w ramach celu pozwolą na poprawę kondycji finansowej gospodarstw rybackich oraz promocję ich produktów, a także rozwinięcie współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami z branży czasu wolnego. Kolejną grupą objętą wsparciem w ramach celu będą przedsiębiorcy, z branży czasu wolnego, których możliwości inwestycyjne ogranicza krótki i niepewny zysk sezonowy. A poprawa standardów oferty branży czasu wolnego jest jednym z oczekiwań zarówno mieszkańców jak również turystów odwiedzających obszar LSR.

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO

Nazwa celu uzupełniającego	I.1.1. Wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymane miejsca pracy <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób (utrzymanych miejsc pracy) w wyniku inwestycji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby,
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); • podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli organizmów wodnych; • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139;
Grupy docelowe	Sektor rybacki na obszarze LGR Mòrénka
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 210 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w dwóch konkursów wniosków w 2025 i 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 50% tych kosztów, • dofinansowanie do 600 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowani będą beneficjenci, których wartość produkcji w sektorze rybackim przekracza wartość planowanej inwestycji. • Preferowane będą operacja, dla których wnioskowana kwota dofinansowania nie przekracza 250 tys. zł

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO

Nazwa celu uzupełniającego	I.1.2. Wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmacniania krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymane miejsca pracy <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób (utrzymanych miejsc pracy) w wyniku inwestycji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści

	<ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby,
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybnictwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); • podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli organizmów wodnych; • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139;
Grupy docelowe	Sektor rybacki na obszarze LGR Mòrénka
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 135 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w dwóch konkursów wniosków w 2025 i 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 50% tych kosztów, • dofinansowanie do 600 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowani będą beneficjenci, których wartość produkcji w sektorze rybackim przekracza wartość planowanej inwestycji. • Preferowane będą operacja, dla których wnioskowana kwota dofinansowania nie przekracza 250 tys. zł

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	I.1.3. Działania na rzecz opracowywania nowych produktów rybnych oraz poprawę wartości i jakości produktów rybnych istniejących na rynku
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymane miejsca pracy <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób (utrzymanych miejsc pracy) w wyniku inwestycji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby,
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybnictwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); • podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli organizmów wodnych; • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139;
Grupy docelowe	Sektor rybacki na obszarze LGR Mòrénka
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 80 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w dwóch konkursów wniosków w 2025 i 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 50% tych kosztów, • dofinansowanie do 600 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego

Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowani będą beneficjenci, których wartość produkcji w sektorze rybackim przekracza wartość planowanej inwestycji. • Preferowani będą beneficjenci prowadzący przetwórstwo produktów rybnych • Preferowane będą operacja, dla których wnioskowana kwota dofinansowania nie przekracza 150 tys. zł
-----------------------------------	---

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	I.1.4. działania informacyjne lub promocyjne dotyczące jakości i dostępności lokalnych produktów rybnych oraz wyróżnianie i promowanie miejsc związanych z ich sprzedażą lub serwowaniem
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby,
Beneficjenci	• Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • sektor rybacki na obszarze LGR Mòrénka, • mieszkańcy obszaru, • przedsiębiorcy z branży czasu wolnego na obszarze LGR Mòrénka
Typ operacji	Operacja własna
Alokacja	€ 30 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia przygotowanie wniosku w 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów, • dofinansowanie do 200 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze nie inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Potwierdzenie przeprowadzenia konsultacji społecznych zakresu planowanej operacji z bezpośrednimi odbiorcami • Preferowane będą operacja, obejmujące zasięgiem cały obszar LSR

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	I.2.1. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Utworzone miejsca pracy <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób (utworzonych miejsc pracy) w wyniku inwestycji, ○ jednostka miary: osoby,
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarze realizacji LSR, których główny zakres działalności obejmuje branżę czasu wolnego. <p>Jako branżę czasu wolnego definiowane są następujące kody PKD:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ○ 55.20. Z - Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania (tylko obiekty oferujące w sposób zorganizowany miejsca noclegowe – pojedyncze mieszkania/apartamenty na wynajem nie są zaliczane do tej grupy) ○ 55.30.Z - Pola kempingowe i pola namiotowe ○ 56.10.A - Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne ○ 55.10.Z - Hotele i podobne obiekty zakwaterowania ○ 79.12.Z - Organizatorzy turystyki ○ 79.90.A - Piloci wycieczek i przewodnicy turystyczni ○ 79.90.B - Działalność informacji turystycznej ○ 93.21.Z - Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki ○ 93.29.A - Działalność pokojów zagadek, domów strachu, miejsc do tańczenia i w zakresie innych form rozrywki lub rekreacji organizowanych w pomieszczeniach lub w innych miejscach o zamkniętej przestrzeni, ○ 93.29.B - Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana.
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorstwa z branży czasu wolnego, z sektora MŚP
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 420 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w dwóch konkursów wniosków w 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 50% tych kosztów, • dofinansowanie do 600 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowani będą beneficjenci, będący odbiorcami produktów sektora rybackiego • Preferowane będą operacja, dla których wnioskowana kwota dofinansowania nie przekracza 200 tys. zł

1.II. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich

OPIS CELU II.	
Cel główny	II. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich
Charakterystyka celu	W ramach celu realizowane będą inwestycje przez samorzady oraz organizacje pozarządowe w zakresie budowy nowych elementów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR. Główne ukierunkowanie skierowane będzie na inwestycje wykorzystujące wodny potencjał obszaru. Inwestycje poza budową będą też wykorzystywane do aktywizacji mieszkańców i turystów nowopowstałej infrastruktury poprzez działania o charakterze promocyjnym realizowane w nowopowstałych miejscach rekreacji – zadanie będzie realizowane przez LGR za pośrednictwem gratobiorców – lokalnych organizacji pozarządowych.
Przedsięwzięcie	II.1. Rozwój oferty rekreacyjnej, turystycznej i zielonej na obszarze LGR Mòrénka
Cele uzupełniające w ramach przedsięwzięcia	II.1.1. inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej, [a]) - inwestycje II.1.2. inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej, [a]) - działania
Zgodność z Rozporządzeniem	Cele uzupełniające zgodnie z celami określonymi w § . Pkt. 4) lit. a), Rozporządzenia o priorytecie 3.
Alokacja	€ 855 000,00
Uzasadnienie realizacji celu	Zadania realizowane w ramach celu są odpowiedzią na zgłaszane w ramach konsultacji zadania polegające na tworzeniu i uzupełnieniu istniejącej sieci miejsc rekreacji dla mieszkańców i turystów. Drugi zgłaszaną uwagą w zakresie infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej jest brak promocji nowych miejsc.

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	II.1.1. inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej, [a]) - inwestycje
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego • jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego • stowarzyszenia, • fundacja • inna organizacja społeczna lub zawodowa
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy obszaru • turyści
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 810 000,00

Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w dwóch konkursów wniosków w 2025 i 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów, dofinansowanie do 600 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> Preferowane będą operacje o największym obszarze oddziaływania – liczba korzystających Preferowane będą operacje o większym od wymaganego wkładzie własnych

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	II.1.2. inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej, [a] - działania
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> miernik: operacji, jednostka miary: osoby, Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, jednostka miary: osoby
Beneficjenci	organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> Mieszkańcy obszaru turyści
Typ operacji	Projekt grantowy
Alokacja	€ 45 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana przygotowanie operacji w 2025 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów,
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> Preferowane będą operacje o największym obszarze oddziaływania – liczba korzystających

1.III. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach

OPIS CELU III.	
Cel główny	III. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach
Charakterystyka celu	Wskazane zadania w ramach celu są wybranymi przedsięwzięciami w zakresie ochrony środowiska, które mogą mieć największy bezpośredni wpływ na obszarze LSR i przyczynić się do zauważalnych efektów zrealizowanych operacji. Znaczna część obszaru LSR stanowią obszary cenne przyrodniczo i punktu widzenia mieszkańców kluczowe jest aby wykorzystując ten potencjał nie oddziaływać na niego negatywnie. W związku z tym w ramach celu zaplanowano realizację przedsięwzięć ograniczających antropopresję na tych obszar poprzez ukierunkowanie ruchu turystycznego na obszarze. Kolejnym zadaniem w ramach celu będzie wsparcie działających przy gospodarstwa rybackich społecznych straży rybackich w dodatkowe wyposażenie i sprzęt do walki z kłusownictwem.
Przedsięwzięcie	III.1. Zrównoważone wykorzystanie atutów środowiska
Cele uzupełniające w ramach przedsięwzięcia	III.1.1. Inwestycje dotyczące infrastruktury ograniczającej antropopresję na środowisko naturalne, w tym antropopresję wynikającą z turystyki [g]
Zgodność z Rozporządzeniem	Cele uzupełniające zgodnie z celami określonymi w § 3. Pkt. 2) lit. g) Rozporządzenia o priorytecie 3.
Przedsięwzięcie	III.2. Wsparcie zwalczania kłusownictwa
Cele uzupełniające	III.2.1. Inwestycje lub działania przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu, [j]
Zgodność z Rozporządzeniem	Cele uzupełniające zgodnie z celami określonymi w § 3. Pkt. 5) lit. j) Rozporządzenia o priorytecie 3.
Alokacja	€ 150 000,00
Uzasadnienie realizacji celu	Zgodnie z wskazanymi w analizie mocnymi stronami obszaru są obszary cenne przyrodniczo, które z jednej strony stanowią atrakcję i element napędowy branży czasu wolne, a z drugiej strony w miarę rozwoju turystyki stwarzają zagrożenie dla obszarów cennych przyrodniczo, dlatego kluczowe na tym obszarze jest ograniczenie antropopresji na środowisko. W ramach wskazywanych przez sektor rybacki problemów i propozycji inwestycyjnych wielokrotnie wskazywano na ograniczone możliwości walki z kłusownictwem, które jest realizowane w dużej mierze we własnym zakresie przez gospodarstwa rybackiego, nie dysponujące środkami finansowymi na ich prowadzenie

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	III.1.1. Inwestycje dotyczące infrastruktury ograniczającej antropopresję na środowisko naturalne, w tym antropopresję wynikającą z turystyki [g]

Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Działania przyczyniające się do dobrego stanu środowiska, obejmujące odbudowę przyrody, zachowanie, ochronę ekosystemów, różnorodności biologicznej, zdrowia i dobrostanu zwierząt <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba operacji w zakresie ochrony środowiska w wyniku inwestycji, ○ jednostka miary: operacja
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego • jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy obszaru • turyści
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 540 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w 2025 i 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów, • dofinansowanie do 200 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze nie inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowane będą operacja mające największy wpływ na obszar cenny przyrodniczo – liczba osób odwiedzających miejsca objęte operacją

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	III.2.1. Inwestycje lub działania przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu, [j])
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby • Działania przyczyniające się do dobrego stanu środowiska, obejmujące odbudowę przyrody, zachowanie, ochronę ekosystemów, różnorodności biologicznej, zdrowia i dobrostanu zwierząt <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba operacji w zakresie ochrony środowiska w wyniku inwestycji, ○ jednostka miary: operacja
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); • podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli organizmów wodnych; • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139;
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • LGR • Sektor rybacki

	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy obszaru
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 60 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów, • dofinansowanie do 200 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze nie inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowane będą operacje, w ramach których wnioskodawca zakłada większy od wymaganego wkład własny do realizacji operacji

1.IV. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej

OPIS CELU IV.	
Cel główny	IV. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej
Charakterystyka celu	Operacje realizowane w ramach celu stanowią szereg działań o charakterze promocyjnym i informacyjnym dotyczącym obszaru LGR, jako walorów, tradycji i zasobów, które będą realizowane przez lokalnej organizacje pozarządowe oraz LGR. Realizowane projekty będą uzupełnieniem działań realizowanych przez samorządy i organizacje turystyczne.
Przedsięwzięcie	IV.1. Promocja walorów i tradycji obszaru rybackiego LGR Mòrénka
Cele uzupełniające w ramach przedsięwzięcia	IV.1.1. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego [c] IV.1.2. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym [d] IV.1.3. Działania informacyjne lub promocyjne dotyczące produktów rybnych z miejscowej produkcji rybackiej lub lokalnych tradycji kulinarnych [e]
Zgodność z Rozporządzeniem	Cele uzupełniające zgodnie z celami określonymi w § 3. Pkt. 3) lit. c), d), e) Rozporządzenia o priorytecie 3.
Alokacja	€ 150 000,00
Uzasadnienie realizacji celu	Realizacja celu jest odpowiedzią na zdiagnozowane ograniczenia działaniach podejmowanych przez samorządy oraz możliwością szerokiej promocji całego obszaru, zamiast wybiórczych obszarów po granicach samorządów

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	IV.1.1. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego [c]
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • stowarzyszenia, • fundacja • inna organizacja społeczna lub zawodowa
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • LGR • Sektor rybacki • Mieszkańcy obszaru
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 45 000,00

Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w 2025 i 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów, • dofinansowanie do 200 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze nie inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowane będą operacje, realizowane przez organizacje posiadające doświadczenie w realizacji zadań o podobnym zakresie merytorycznym na obszarze LGR Mòrénka • Preferowane będą operacje o największym możliwym zasięgu oddziaływania

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	IV.1.2. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym [d]]
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • stowarzyszenia, • fundacja • inna organizacja społeczna lub zawodowa
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • LGR • Sektor rybacki • Mieszkańcy obszaru
Typ operacji	Konkurs
Alokacja	€ 45 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w 2025 i 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów, • dofinansowanie do 200 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze nie inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowane będą operacje, realizowane przez organizacje posiadające doświadczenie w realizacji zadań o podobnym zakresie merytorycznym na obszarze LGR Mòrénka • Preferowane będą operacje o największym możliwym zasięgu oddziaływania

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	IV.1.3. Działania informacyjne lub promocyjne dotyczące produktów rybnych z miejscowej produkcji rybackiej lub lokalnych tradycji kulinarnych [e]]
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści

	<ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • Sektor rybacki • Mieszkańcy obszaru • Przedsiębiorstwa z branży czasu wolnego, z sektora MŚP
Typ operacji	Operacja własna
Alokacja	€ 45 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowane jest przygotowanie wniosku w 2025 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów, • dofinansowanie do 200 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze nie inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowane będą operacje, których szczegółowy zakres został skonsultowany z jej odbiorcami/grupą docelową • Preferowane będą operacje o największym możliwym zasięgu oddziaływania

1.V. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego

OPIS CELU V.	
Cel główny	V. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego
Charakterystyka celu	Realizacja operacji w ramach celu powinna przyczynić się do poprawy wizerunku sektora rybackiego w lokalnej społeczności, który często jest krytykowany za niski poziom zarybień i złą gospodarkę rybacką. Założeniem operacji będzie opracowanie publikacji i materiałów informacyjnych oraz przeprowadzenie kampanii informacyjnych dotyczących wpływu zmian klimatu na gospodarkę rybacką i wskazanie ich jako istotnych czynników odpowiadających za zasobność zbiorników wodnych w ichtiofaunę
Przedsięwzięcie	V.1.
Cele uzupełniające w ramach przedsięwzięcia	V.1.1. Badania lub edukację z zakresu środowiska naturalnego, w tym ekosystemów wodnych, bioróżnorodności, zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów [a]]
Zgodność z Rozporządzeniem	Cele uzupełniające zgodnie z celami określonymi w § 3. Pkt. 1) lit. a) Rozporządzenia o priorytecie 3.
Alokacja	€ 45 000,00
Uzasadnienie realizacji celu	Uzasadnieniem realizacji celu są zgłaszane podczas opracowania LSR uwagi mieszkańców dotyczące gospodarki rybackiej oraz wskazania przez sektor rybacki, że jest obwiniany przez mieszkańców czy turystów o stan zarybień, mimo realizacji obowiązujących operatów wodnoprawnych

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	V.1.1. Badania lub edukację z zakresu środowiska naturalnego, w tym ekosystemów wodnych, bioróżnorodności, zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów [a]]
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby, • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby
Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • uczelnie, • instytuty badawczemu • instytuty naukowe lub pomocnicze jednostki naukowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • LGR • Sektor rybacki • Mieszkańcy obszaru
Typ operacji	Konkurs

Alokacja	€ 45 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w 2025 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów, • dofinansowanie do 200 tys. zł na wszystkie operacje o charakterze nie inwestycyjnym dla jednego beneficjenta w ramach celu głównego
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowane będą operacje, których szczegółowy zakres został skonsultowany z jej odbiorcami/grupą docelową • Preferowane będą operacje o największym możliwym zasięgu oddziaływania

1.VI. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym

OPIS CELU VI.	
Cel główny	VI. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym
Charakterystyka celu	Realizacja wskazanego celu przyczyni się do zwiększenia wiedzy i zacieśnienia współpracy środowiska rybackiego na obszarze LGR poprzez udział przedstawicieli sektora w działaniach mających na celu zaczerpnięcie dobrych praktyk współpracy i rozwoju sektora w ramach realizowanych projektów współpracy. LGR nawiąże współpracę z innymi RLGD z kraju i UE, które będą prezentować dobre praktyki przykłady rozwoju sektora rybackiego na swoich obszarze szczególności z zakresie rozwoju łańcucha dostaw i współpracy z lokalną przedsiębiorczością oraz promocji tradycji rybackich. W okresie realizacji LSR zrealizowane zostaną dwa projektu współpracy do udziału, w których ze strony LGR zaproszeni zostaną przedstawiciele sektora rybackiego, lokalne samorzady i organizacje pozarządowe jako podmioty, które odpowiedzialne są za stworzenie dobrych warunków do działalności branży rybackiej (JST) oraz podmioty, które mogą mieć bezpośredni wpływ na promocję tradycji rybackich na obszarze (JST i organizacje pozarządowe) oraz przedsiębiorcy branży czasu wolnego.
Przedsięwzięcie	VI.1. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa
Cele uzupełniające w ramach przedsięwzięcia	VI.1.1. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym
Zgodność z Rozporządzeniem	Cele uzupełniające zgodnie z celami określonymi w § 3. Pkt. 3) Rozporządzenia o priorytecie 3.
Alokacja	€ 30 000,00
Uzasadnienie realizacji celu	Realizacja celu wynika ze zdefiniowanych na etapie diagnozy konsultacji wniosków wskazujących na niski stopień współpracy sektora rybackiego oraz niski poziom współpracy sektora z lokalnymi przedsiębiorcami szczególnie branży czasu wolnego

OPIS CELU UZUPEŁNIAJĄCEGO	
Nazwa celu uzupełniającego	VI.1.1. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym
Wskaźniki celu uzupełniającego	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca między zainteresowanymi stronami <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba operacji w zakresie współpracy, w których uczestniczy więcej niż jedna RLGD ○ jednostka miary: operacja. • Liczba operacji <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: operacji, ○ jednostka miary: osoby,

	<ul style="list-style-type: none"> • Osoby czerpiące korzyści <ul style="list-style-type: none"> ○ miernik: liczba osób bezpośrednio korzystających z operacji, ○ jednostka miary: osoby
Beneficjenci	Stowarzyszenie Wdzydzko-Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • LGR • Sektor rybacki • Lokalne samorządy • Przedsiębiorstwa z branży czasu wolnego, z sektora MŚP • Organizacje pozarządowe
Typ operacji	Projekt współpracy
Alokacja	€ 30 000,00
Harmonogram realizacji	W ramach przedsięwzięcia zaplanowana ogłoszenie konkursu w dwóch konkursów wniosków w 2026 roku
Warunki finansowania	<ul style="list-style-type: none"> • zwrotu kosztów kwalifikowalnych w wysokości do 100% tych kosztów,
Preferencje przy wyborze operacji	<ul style="list-style-type: none"> • Preferowane będą operacje, których szczegółowy zakres został skonsultowany z jej odbiorcami/grupą docelową

2. Operacje związane ze wspieraniem sektora rybackiego na obszarze realizacji LSR oraz operacje, w których beneficjentem będą podmioty sektora rybackiego

W strukturze Lokalnej Strategii Rozwoju zawarte zostały 4 cele uzupełniające dedykowane bezpośrednio dla sektora rybackiego – jako konkursy na inwestycje dla podmiotów z branży rybackiej. Łącznie planowanego budżetu skierowane będzie do sektora rybackiego.

Zaplanowane cele uzupełniające dla sektora rybackiego to:

- I.1.1. Wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania [a]]
- I.1.2. Wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmacniania krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki [d]]
- I.1.3. Działania na rzecz opracowywania nowych produktów rybnych oraz poprawę wartości i jakości produktów rybnych istniejących na rynku [f]]
- III.2.1. Przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu [j]]

Zgodnie z określonymi w LSR wskaźnikami przełoży się to na minimum 12 inwestycji w sektorze rybackim, jakie zostaną zrealizowane do 2029 roku.

Liczba planowanych jest stosunkowo ograniczona, ale wynika to przeprowadzonej analizy obszaru szczególnie z podmiotami z branży rybackiej. Tylko nieliczne z podmiotów rybackich z obszaru mają potencjał inwestycyjny i rozwojowy. Dodatkowo dwie kolejne perspektywy finansowe znacznie wyposażą i rozwinęły podmioty o największym potencjale. Duże podmioty rybackie planują inwestycje o większej skali i zakresie w stosunku do możliwości wsparcia ze strony Lokalnej Grupy Rybackiej. Natomiast przeważająca większość rybaków nie jest w stanie pozwolić sobie finansowo na inwestycję przy dofinansowaniu na poziomie 50% kwoty netto oraz wykazać obligatoryjnego utrzymania miejsca pracy, przy braku zatrudnienia.

W ramach LSR zaplanowano również działania, które w pośredni sposób wspierać będą działalność sektora rybackiego – projekty o charakterze promocyjnym realizowane przez lokalnej organizacje pozarządowe oraz bezpośrednio LGR jako operacje własne.

Dodatkowo w Strategii zaplanowano dwa projektu współpracy, które skierowane będą do sektora rybackiego jako dodatkowa forma rozwoju i wymiany doświadczeń z przedstawicielami branży z terenu kraju i UE.

Zaplanowany zakres wsparcia dla sektora jest skonsultowany z przedstawicielami sektora oraz dostosowany do faktycznych potrzeb inwestycyjnych na obszarze.

Rozdział VI – Wykazanie spójności celów LSR z analizowanym obszarem

Lokalna Strategia Rozwoju wykazuje wysoki stopień spójności i komplementarności z dokumentami strategicznymi i planistycznymi zarówno na poziomie lokalnym – strategii gmin z obszaru LSR, wojewódzkim. Zapisy tych dokumentów wykorzystane zostały do prac nad diagnozą obszaru, analizą SWOT. Na etapie planowania strategicznego w ramach LSR monitorowana była ich zgodność i komplementarność z proponowanymi do realizacji celami i przedsięwzięciami w ramach LSR. Realizacja celów LSR oraz komplementarnych zapisów lokalnych dokumentów strategicznych przyczynią się do wzmocnienia rozwoju regionu i rozwiązywania problemów społecznych.

Analizując zapisy dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym i wojewódzkim uzyskujemy potwierdzenie, że cele określone w LSR są spójne z obowiązującymi i przyjętymi dokumentami. Kluczowe znaczenie przy porównaniu LSR z dokumentami planistycznymi ma fakt, że dokumenty w te w odróżnieniu od Lokalnej Strategii Rozwoju nie mają bezpośrednio przypisanych źródeł finansowania, które realizują założone cele. Na poziomie samorządowym strategię stanowią podstawę do wyznaczania kierunków działań, które w zależności od sytuacji finansowej samorządu i możliwości pozyskania środków finansowych są bądź nie są realizowane. Dlatego Lokalna Strategia Rozwoju jest w pełni komplementarna ponieważ stanowi potencjalne źródło finansowania dla zadań określonych jako priorytetowe dla rozwoju poszczególnych samorządów. Ponadto w zapisach samych gminnych strategii LGR wskazywana jest często jako potencjalne źródło finansowania czy podmiot, który uczestniczy w realizacji tych strategii już od momentu ich powstawania. Podsumowując operacje i projekty, które będą realizowane w ramach LSR, faktycznie przyczyniać się będą do realizacji kilku strategii, które zostały opracowane dla obszaru działalności Stowarzyszenia.

Rozdział VII – Proces wyboru operacji oraz stosowane kryteria wyboru

1. Tworzenie procedur

Zgodnie z zapisami Statutu LGR organem powoływanym przez Walne Zebranie Członków i odpowiedzialnym za ocenę i wybór operacji do dofinansowania jest Komitet Stowarzyszenia Wdzydzko-Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”. Skład Komitetu powoływany jest spośród członków LGR, którzy nie pełnią funkcji w innych organach Stowarzyszenia, z zachowaniem stosownych parytetów i uwzględnieniem zapisów Statutu stanowiącym, że do Komitetu wybieranych jest od 12 do 20 członków, z tym co najmniej:

- po 1 mieszkańcu z 5 gmin na obszarze objętym realizacją LSR,
- 1 przedstawiciel sektora publicznego,
- 1 przedstawiciel sektora społecznego,
- 1 przedstawiciel sektora gospodarczego,
- 1 osoba poniżej 40 roku życia,
- 2 kobiety,
- co najmniej 30% i nie więcej niż 50% składu organu decyzyjnego stanowią przedstawiciele sektora rybackiego,
- co najmniej 75% składu organu decyzyjnego stanowią osoby zamieszkujące obszar objęty realizacją LSR lub osoby reprezentujące podmioty mające siedzibę na obszarze realizacji LGD.

Spełnienie w/w kryteriów weryfikowane jest przez Walne LGR przed podjęciem uchwały dotyczące wyboru składu Komitetu.

Bardzo istotnym faktem w składzie Komitetu, przyjętym w związku z realizacją niniejszej Strategii jest fakt, że 5 spośród członków Komitetu pełniło tę funkcję przy wdrażaniu Strategii z poprzednich perspektyw finansowych i posiada już wiedzę, doświadczenie i kompetencje do pełnionej funkcji.

W organie decyzyjnym żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Każda decyzja Komitetu poprzedzona jest weryfikacją bezstronności jej członków względem wnioskodawców. Za obsługę Komitetu i przygotowanie niezbędnych dokumentów odpowiadają pracownicy biura LGR, który również posiadają wieloletnie doświadczenie we wdrażaniu LSR. W posiedzeniach Komitetu uczestniczy Prezes Zarządu lub wskazany przez niego członek Zarządu w celu czuwania nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji konkursowej, zgodności formalnej.

Komitet LGR pracuje zgodnie z przyjętymi określonymi w statucie dokumentami wewnętrznymi tj.:

- Regulamin Komitetu – dokument regulujący zasady związane ze składem Komitetu, zapewniający wybór operacji zgodny z obowiązującymi przepisami i regulacjami wewnętrznymi,
- Procedura Oceny oraz Kryteria Wyboru Operacji – dokument regulujący procedury wyboru operacji w trybie konkursowym, oceny grantobiorców oraz operacji własnych - zawierający zasady oceny i kryteria wyboru operacji,

W/w dokumenty przyjęte / zaktualizowane zostaną w terminie 60 dni od podpisania umowy ramowej na realizację LSR przez LGR.

Do kompetencji Komitetu należy:

- ocena i wybór operacji do dofinansowania w ramach wdrażania lokalnej strategii rozwoju,
- uchwalanie i aktualizacja Procedur wyboru operacji,
- uchwalanie i aktualizacja lokalnych kryteriów wyboru,
- monitorowanie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Kluczowe cele i założenia procedur zostaną skonsultowane z lokalną społecznością lokalną. Pracownicy LGR wspólnie z członkami Komitetu przygotowują dokumenty na bazie analizy dokumentów programowych, dotychczasowych doświadczeń w procesie oceny i wyboru projektów, raportu ewaluacyjnego oraz ocen i opinii dotyczących wcześniejszych procedur jakie wyrażali beneficjanci, w ankietach. Na etapie przygotowania procedur przeprowadzone zostanie testowe posiedzenie Komitetu, podczas którego ocenie poddane zostaną teoretyczne wnioski, aby ocenić zapisy procedury i przebieg posiedzenia i skuteczność kryteriów wyboru, pod kątem doboru wniosków najistotniejszych dla osiągnięcia zakładanych wskaźników. Podczas przygotowania procedur uwzględnione zostaną również wyniki konsultacji przeprowadzonych z wnioskodawcami poprzedniej perspektywy finansowej, którzy od strony beneficjenta opiniowali czytelność i przejrzystość dotychczasowych procedur, które w dużej mierze będą podstawą do przygotowania dokumentów. Przygotowane procedury zostaną podane konsultacjom poprzez zamieszczenie na stronie internetowej oraz organizację spotkania konsultacyjnego. Proces konsultacji trwać będzie minimum 14 dnia, aby każdy zainteresowany mógł zabrać głos i wyrazić swoją opinię. Po przeprowadzonych konsultacjach zostaną zatwierdzone przez Komitetu i przedstawione do akceptacji Instytucji Zarządzającej.

Celem procedur będzie obiektywna i jawna ocena oraz wybór operacji w ramach wdrażania LSR, zgodnie z wymaganiami programowymi oraz innymi dokumentami regulującymi zasady wdrażania LSR. Jednocześnie biorąc pod uwagę zgłaszane przez mieszkańców kwestie dotyczące stworzenia takich zasad, które uczynią proces naboru, oceny i wyboru operacji zrozumiałą, przejrzystą, dostępną i przyjazną dla wnioskodawców.

W przypadku oceny w ramach konkursów grantowych dodatkowymi elementami procedury będą elementy związane z zawarciem umowy z beneficjentem oraz jej rozliczenie na zasadach określonych w programie, z którego będą finansowane.

2. Proces wyboru operacji

Ocena wniosków obejmować będzie trzy etapy:

- **Wstępna ocena wniosków**, polegające na ocenie formalnej wniosku o przyznanie pomocy, weryfikacji w zakresie (poprawność złożenia, zgodność z ogłoszonym naborem wniosków, zgodność pod względem spełnienia kryteriów horyzontalnych) – prowadzona przed posiedzeniem Komitetu, przez wyznaczonych pracowników biura i członków Zarządu w formie spełnia/nie spełnia – stanowiąca opinię dla członków Komitetu podczas posiedzenia.
- **Ocena zgodności z LSR** obejmująca ocenę zgodności założeń operacji z założeniami LSR (zgodność z celami, wskaźnikami, kryteriami dostępu wynikającymi z ogłoszenia o naborze wniosków) – prowadzona przez członków Komitetu w formie spełnia/nie spełnia.
- **Ocena pod względem kryteriów wyboru** obejmująca kryteria punktowe decydujące o ostatecznej ocenie wniosków, miejscu na liście rankingowej oraz wysokości przyznanego dofinansowania.

Procedury będą dostępne na stronie internetowej LGR Mòréńka oraz w biurze LGR.

3. Kryteria wyboru operacji

Kryteria wyboru operacji opracowane i zatwierdzone zostaną w terminie określonym w umowie ramowej na wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju. W rozdziale V. dla każdego z celów uzupełniających/przedsięwzięć określone zostały kryteria premiujące, które zostaną wykorzystane podczas opracowania ostatecznego kształtu kryteriów wyboru operacji.

4. Kwalifikowanie operacji jako realizowanych w interesie zbiorowym

Kwalifikowanie operacji jako realizowanych w interesie zbiorowym stanowić będzie jeden z elementów oceny wstępnej wniosku przed posiedzeniami Komitetu LGR, jej spełnienie będzie musiało zostać uzasadnione przez beneficjenta poprzez złożenie oświadczenia – załącznika do wniosku – na wzorze przygotowanym przez LGR.

Dodatkowo poszczególne cele uzupełniające LSR w ramach opisu warunków finansowych określają, które z zakresów wsparcia mogą uzyskać podwyższony poziom dofinansowania – spełniający warunki o którym mowa w załączniku III wiersz 13 ppkt (i) rozporządzenia 2021/1139 – zakresy te zostały przyporządkowane do beneficjentów nie prowadzących działalności gospodarczej (jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, uczelnie).

Rozdział VIII – Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji

1. Proces realizacji LSR

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju opierać się będzie na kontynuacji sprawnej współpracy organów Stowarzyszenia (Zarząd, Komitet i Komisja Rewizyjna) z pracownikami biura Stowarzyszenia. Kluczem do skutecznej realizacji LSR będzie opracowanie i wdrożenie Planu Komunikacji z lokalną społecznością z uwzględnieniem jest specyficznych interesariuszy.

W odniesieniu do Lokalnej Strategii Rozwoju promocja ma celu wykreowanie pozytywnego obrazu, który zachęci społeczność lokalną do ubiegania się o środki finansowe i przyczyni się do ich skutecznego wykorzystania, a także aktywnego udziału mieszkańców pozostałych - bardzo ważnych – elementach realizacji LSR takich jak: monitoring i ewaluacja jej efektów, czy też konsultowanie ewentualnych zmian Strategii w trakcie jej realizacji.

CELE PLANU KOMUNIKACJI

GŁÓWNYM CELEM PLANU KOMUNIKACJI JEST wsparcie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju oraz podniesienie świadomości mieszkańców regionu na temat Strategii i dostępnego w jego ramach wsparcia.

Celami operacyjnymi Planu Komunikacji są:

- zwiększenie wiedzy i świadomości mieszkańców w zakresie korzyści płynących dla rozwoju regionu dzięki realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz innych programów współfinansowanych ze środków Funduszy Europejskich
- wsparcie beneficjentów i potencjalnych beneficjentów poprzez zapewnienie im łatwego i wszechstronnego dostępu do informacji o możliwościach ubiegania się o środki w ramach LSR, kryteriach wyboru i oceny projektów, obowiązujących w tym zakresie procedurach, a także rozliczania projektów
- aktywizacja beneficjentów i potencjalnych beneficjentów w celu zwiększenia liczby składanych wniosków oraz współpracy w ramach innych działań podejmowanych w ramach LSR
- upowszechnianie informacji o efektach wdrażania LSR, realizowanych projektach i inwestycjach powstałych dzięki LSR
- inicjowanie, prowadzenie i koordynowanie działań promocyjnych

Aby zmaksymalizować pozytywne efekty przekazu, działania informacyjno-promocyjne będą kierowane do różnych grup odbiorców – grup docelowych.

GRUPY DOCELOWE

Grupami docelowymi Planu Komunikacji są:

- **Beneficjenci i potencjalni beneficjenci LSR** – grupa ta dzieli się na dwie części – potencjalnych beneficjentów, czyli osoby i podmioty, które mogą aplikować o wsparcie w ramach LSR oraz beneficjentów, czyli tych którzy już realizują projekty dofinansowane w ramach LSR. Grupy te zostaną szczegółowo określone w rozporządzeniu dotyczącym trybów i warunków (...) i będą to m.in.:
  - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne (np. ośrodki kultury) z obszaru LSR
  - inne podmioty sektor publicznego prowadzące działalność na obszarze LSR
  - przedsiębiorstwa z sektora MSP
  - organizacje pozarządowe
  - podmioty sektora rybackiego

- o pracownicy podmiotów sektora rybackiego

Działania skierowane do nich mają na celu zachęcenie do ubiegania się o wsparcie finansowane w ramach LSR poprzez dostarczenie zrozumiałych i rzetelnych informacji o możliwości korzystania z wsparcia finansowego, procedurach oceny i wyboru, zasadach przygotowania wniosku. Ponadto grupa ta będzie informowana o obowiązkach jakie spoczywają na niej w związku z wydatkowanie środków publicznych. Beneficjanci będą również grupą, która będzie mogła rekomendować Lokalną Strategię Rozwoju.

- **Lokalna społeczność** – mieszkańcy całego obszaru objętego LSR. Grupa ta decyduje o tym jak postrzegane jest Stowarzyszenie i Lokalna Strategia Rozwoju oraz w jakim stopniu wdrażanie LSR ma charakter partycypacyjny na wszystkich jej etapach. Działania skierowane do tej grupy powinny dotrzeć jak najszerszej, aby umożliwić mieszkańcom możliwość oceny realizacji LSR oraz mieć wpływ na ewentualne zmiany LSR. W zakresie tej grupy niezbędne jest też zaprezentowanie jak najkorzystniejszego wizerunku LSR.
- **Lokalne media** – jest to grupa o szczególnie dużym znaczeniu przy kreowaniu wizerunku Stowarzyszenia i LSR oraz dotarciu do lokalnych społeczności. Indywidualna współpraca z przedstawicielami poszczególnych mediów ma też duże znaczenie przy tworzeniu i przekazywaniu jasnych i kompletnych informacji na temat LSR.
- **Struktury i organy Stowarzyszenia** – wśród członków Stowarzyszenia znajduje się wiele osób, które poprzez zakres swojej pracy zawodowej mogą promować i informować o wdrażaniu LSR
- **Partnerzy społeczno-gospodarczy i publiczni** (m.in. centra informacji, IOB, organizacje pozarządowe) w ramach współpracy, z którymi możliwe będzie wzmocnienie przekazu informacji dotyczące wdrażania LSR za pośrednictwem stron internetowych, profili społecznościowych, newsletterów, komunikatów na tablicach informacyjnych.

NARZĘDZIA KOMUNIKACJI

Skuteczna realizacja Planu Komunikacji zależeć będzie od właściwego doboru narzędzi komunikacji z uwzględnieniem grup docelowych.

W ramach Lokalnej Strategii Realizowane wykorzystane będą następujące narzędzia:

1. **Punkt Informacyjny** – w biurze Stowarzyszenia prowadzony będzie Punkt Informacyjny, gdzie specjalista udzielać będzie informacji beneficjentom i potencjalnym beneficjentom LSR oraz mieszkańcom zainteresowanym wdrażaniem LSR.
Narzędzie stosowane przez cały okres realizacji LSR
2. **Materiały informacyjne** – przygotowane zostaną materiały informacyjne takie jak ulotki, broszury, które będą przekazywane beneficjentom i potencjalnym beneficjentom, przekazane w miejsca dostępne dla mieszkańców w siedziba instytucji i partnerów na obszarze LSR.
Narzędzie stosowane przez cały okres realizacji, przygotowane adekwatnie do potrzeb.
3. **Strona internetowa** – przez cały okres realizacji LSR prowadzona będzie strona internetowa, na której znajdować się będą informacje dotyczące zasad przygotowania i złożenia wniosku, zasad rozliczania, prowadzonych ankietach, efektach realizacji LSR czy planowanych spotkania /szkoleniach.
Narzędzie stosowane przez cały okres realizacji LSR
4. **Wydarzenie promocyjne** – w okresie realizacji LSR pracownicy LGR uczestniczyć będą w wydarzeniach promocyjnych organizowanych w regionie
5. **Media społecznościowe** – w okresie realizacji LSR pracownicy LGR prowadzić będą profil na mediach społecznościowych dotyczący działalności LGR oraz wdrażania LSR

6. **Spotkania informacyjne/szkolenia** – pracownicy biura organizować i prowadzić będą spotkania i szkolenia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie przygotowania oraz dla beneficjentów na etapie realizacji operacji.

Narzędzie stosowane przez cały okres realizacji LSR, adekwatnie do potrzeb związanych naborami wniosków oraz realizacją operacji przez beneficjentów

7. **Konferencje** – każdego roku w ramach działań promocyjnych organizowana będzie konferencja podsumowująca działalność Stowarzyszenia w danym połączeniu z ciekawymi prelekcjami skierowanymi do określonych grup docelowych oraz prezentowane założenia realizacji LSR na kolejny rok.

8. **Konferencje prasowe i notatki dla mediów** – przedstawiciele LGR uczestniczyć będą regularnie w konferencjach prasowych organizowanych dla mediów oraz przysyłać notatki z najważniejszymi informacjami dotyczącymi realizacji LSR.

Narzędzie stosowane przez cały okres realizacji, adekwatnie do potrzeb.

9. **Kampania informacyjno-promocyjna** – obejmować będzie nasilenie działań informacyjno-promocyjnych poprzez połączenie w/w narzędzi oraz zamieszczanie reklam prasowych, spoty radiowe, informacje na regionalnych portalach internetowych, informacje na portalach instytucji i partnerów z regionu. Narzędzie stosowane będzie w kluczowych etapach wdrażania LSR takich jak nabory wniosków, działania ewaluacyjne itp.

WSKAŹNIKI DZIAŁAŃ KOMUNIKACYJNYCH, MONITORING I EWALUACJA

LGR będzie regularnie analizował monitorowane statystyki dotyczące poszczególnych narzędzi stosowanych wdrażając Plan Komunikacji. Ponadto co roku przygotowywany będzie roczny raport z realizacji planu.

Monitoring prowadzony będzie zgodnie z przedstawioną poniżej tabelę zarówno w ujęciu ilościowym jak (liczba spotkań, liczba uczestników) i jakościowym (ankiety oceniające spotkania szkolenia).

Lp.	Działania	Wskaźniki	Docelowe wartości w okresie realizacji LSR	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
1	Punkt Informacyjny	Liczba osób korzystających z doradztwa w zakresie ogólnej informacji o wsparciu w ramach LSR	140	Bieżący monitoring, raportowany miesięcznie	listy obecności, notatki specjalistów, karty doradztwa
		Liczba osób korzystających z doradztwa w zakresie przygotowania wniosku	80	Bieżący monitoring, raportowany miesięcznie	listy obecności, notatki specjalistów, karty doradztwa
		Liczba osób korzystających z doradztwa w zakresie realizacji operacji	40	Bieżący monitoring, raportowany miesięcznie	listy obecności, notatki specjalistów, karty doradztwa
		Liczba odpowiedzi na pytania udzielone drogą elektroniczną	40	Bieżący monitoring, raportowany miesięcznie	kopie korespondencji elektronicznych

2	Materiały informacyjne	Nakład przygotowanych i rozdysponowanych materiałów promocyjnych	3000	Raportowanie miesięczne	Zestawienie wykorzystywanych materiałów informacyjnych
3	Spotkania informacyjne/szkolenia	Liczba zorganizowanych spotkań informacyjnych/szkoleń	40	Bieżący monitoring po każdym spotkaniu	Listy obecności, ankiety, dokumentacja fotograficzna
		Liczba osób uczestniczących w w/w spotkaniach	400	Bieżący monitoring po każdym spotkaniu	Listy obecności, ankiety, dokumentacja fotograficzna
3	Konferencje	Liczba zorganizowanych konferencji	8	Co najmniej 1 raz w roku	Listy obecności, dokumentacja fotograficzna
		Liczba osób uczestniczących w konferencjach	320		
4	Strona internetowa	Liczba odwiedzin strony internetowej średnio na rok	500	Bieżący monitoring, raportowane raz na kwartał	Statystyki dotyczące strony www
5	Media społecznościowe	Liczba wysłanych wiadomości	80	Bieżący monitoring, raportowanie raz na kwartał	Kopie wzoru wiadomości
		Docelowa grono adresowe newsletteru	1500	Bieżący monitoring, informacja o liczbie odbiorców	Statystyka dotycząca profili w mediach społecznościowych
6	Konferencje prasowe i notatki dla mediów	Liczba opublikowanych wiadomości dotyczących LSR w lokalnych mediach	50	Bieżący monitoring, raportowanie raz na kwartał	Kopie/wydruki informacji prasowych
		Liczba przestany notatek dla mediów	60	Bieżący monitoring, raportowanie raz na kwartał	Kopie przestanych notatek
7	Wydarzenie promocyjne	Liczba wydarzeń promocyjnych, na których przekazywana była informacja dot. działalności i wdrażania LSR	10	Bieżący monitoring, raportowanie raz na kwartał	Notatki osób uczestniczących w wydarzeniu promocyjnych, dokumentacja fotograficzna

8	Ogłoszenia prasowe, spoty i audycje radiowe, informacje na lokalnych portalach	Liczba kampanii informacyjnych	10	Bieżący monitoring, raportowanie raz na kwartał	Kopie ogłoszeń, reklam, spotów, audycji
---	--	--------------------------------	----	---	---

Po zakończeniu, których przeprowadzona zostanie ewaluacja postępu realizacji LSR uwzględniająca również efekty wynikające z Planu Komunikacji. Dzięki bieżącemu monitoringowi i ewaluacji możliwe będzie zastosowanie na odpowiednich etapach działań naprawczych, intensyfikacji działań, zastosowanie nowych narzędzi bądź kontynuacja zgodnie z założonym planem. Informacje zwrotne będą również wykorzystywane do aktualizacji LSR, procedur oraz czy działalności biura LGR.

Zasady horyzontalne

Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka” wdrażając Lokalną Strategię Rozwoju wszystkie działania realizować będzie zgodnie z zasadami horyzontalnymi:

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Wsparcie realizowane będzie zgodnie ze standardami dostępności stanowiącymi załącznik do Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027. Zapewniona zostanie dostępność wszystkich produktów projektu (które nie zostały uznane za neutralne). Kontakt z biurem projektu możliwy będzie poprzez co najmniej 2 kanały komunikacji, w tym Internet (mail/online), telefon, kontakt osobisty w godz. pracy biura. Podczas wszelkiego rodzaju wydarzeń i działań uwzględniane będą specjalne potrzeb beneficjentów. Stowarzyszenie będzie promować równość szans poprzez eliminowanie wszelkich form dyskryminacji i tworzenie warunków, które umożliwiają wszystkim uczestnikom równy dostęp.

LGR zapewnia, że wszystkie produkty i usługi są dostępne dla każdego, w szczególności dla osób starszych i tych z niepełnosprawnościami. W tym celu zostaną podjęte następujące kroki:

1. Miejsca, w których będą odbywały się spotkania z uczestnikami, doradztwo będą dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
2. Materiały informacyjne, edukacyjne i promocyjne będą dostępne w formatach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, strona www projektu dostosowana będzie do potrzeb os. z niepełnosprawnościami, zgodna z WCAG 2.1.

Realizacja tych zasad zapewni, że każdy uczestnik będzie miał równą możliwość korzystania z oferowanego wsparcia, co przyczyni się do zwiększenia aktywności mieszkańców regionu. Na każdym etapie realizacji zachowana zostanie równość szans i niedyskryminacji.

Zasada równości kobiet i mężczyzn

Zasada równości kobiet i mężczyzn będzie przestrzegana na każdym etapie wdrażania LSR, za jej przestrzeganie będzie odpowiedzialny dyrektor, który przekaze kadrze merytorycznej wytyczna w zakresie przestrzegania zasady.

Świadczone wsparcie będzie prowadzone w poszanowaniu zasady w sposób niepowielający stereotypów względem płci. Angażowanie kadry projektu będzie następować w oparciu o obiektywne kryteria w sposób niepowielający stereotypów na rynku pracy dotyczących płci.

Zasada zrównoważonego rozwoju, w tym zasada DNSH

Strategia będzie zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, to znaczy z uwzględnieniem potrzeb obecnego pokolenia, które są zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie. Wdrażanie będzie się odbywać z poszanowaniem czynnika społecznego, gospodarczego i ekologicznego. W ramach wdrażanych w zadań merytorycznych oraz podczas zarządzania LSR zastosowane zostaną rozwiązania proekologiczne, takie jak np.:

- stosowanie elektronicznych wzorów dokumentów i rezygnacja z drukowania dokumentacji, lub tam, gdzie to konieczne drukowanie obustronne,
- zastosowanie platformy informatycznej do rejestracji uczestników, składania wniosków o dofinansowanie, wniosków o płatność, co ograniczy obieg dokumentacji papierowej w projekcie,
- przygotowywanie odpowiednio wyliczonej ilości materiałów np. informacyjno-promocyjnych,
- oszczędność wody i energii osiągania za pomocą racjonalnego użytkowania urządzeń i wprowadzenia odpowiednich procedur w tym względzie obowiązujących w biurze projektu (pracownicy zobowiązani do wdrożenia i przestrzegania),
- przekazywanie podczas spotkań z uczestnikami oraz w materiałach informacyjnych informacji związanych z poszanowaniem klimatu i stosowania w praktyce proekologicznych rozwiązań,
- tam, gdzie to możliwe powtórne wykorzystane będą zasoby według zasady nie czyni poważnych szkód środowisku (zasada DNSH) np. ponowne wykorzystanie materiałów promocyjnych i zamawianie materiałów w zbilansowanych proporcjach,
- umieszczenie pojemników do segregacji odpadów w miejscach świadczenia usług.

W miejscach realizacji wsparcia oraz w biurze projektu widoczne będą informacje przypominające o konieczności dbałości o środowisko oraz zachęcające do recyklingu i oszczędzania zasobów.

2. Zdolność RLGD do realizacji LSR

Stowarzyszenie Wdzydzko-Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka” prowadzi działalność nieprzerwanie od 2010 roku, przez cały ten okres prowadzi biuro i zatrudnia zespół pracowników, którzy są odpowiedzialni za bieżącą działalność i realizację wszelkich prac związanych obsługą Organów Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie zrealizowało dwie Lokalne Strategie Rozwoju w okresie programowania 2007-2013 oraz 2014-2020. Obie umowy ramowe zrealizowane zostały z bardzo wysokim poziomem kontraktacji i rozliczenia środków finansowych oraz poziomem realizacji wskaźników.

Większość prac związanych z realizacją LSR prowadzone będzie w siedzibie Stowarzyszenia – Międzyregionalnym Centrum Współpracy i Promocji w Charzykowach – budynku należącym do LGR. Siedziba LGR jest w pełni przystosowana do wdrażania LSR, obejmuje 4 pomieszczenia biurowe, dwie sale szkoleniowe oraz zaplecze socjalne. Wszystkie pomieszczenia są wyposażone w niezbędny sprzęt i wyposażenie.

Na zespół biura LGR związanych z wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju składa się będzie 3 pracowników merytorycznych oraz księgowość. Pracownicy zatrudnieni w biurze posiadają doświadczenie we wdrażaniu LSR od 2011 roku.

Zarząd Stowarzyszenia, który bezpośrednio odpowiada za wdrażanie LSR pracuje w niemal niezmiennym składzie od 2010 roku.

Stowarzyszenie posiada również zasoby finansowe, które gwarantują pełną płynność realizacji zadań w ramach LSR.

Poza wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenie zrealizował kilkadziesiąt projektów współfinansowanych ze środków unijnych, krajowych i czy funduszy norweskich o wartości ok 6 mln zł.

Bogate doświadczenie i jasno określone zasady funkcjonowania oraz procedury określające zadania poszczególnych organów Stowarzyszenia pozwalają ocenić, że Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna

Grupa Rybacka „Mòrénka” jest w pełni przygotowana do zrealizowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2021-2027.

Rozdział IX – Plan finansowy (budżet) LSR

1. Opis finansowania działalność RLGD

Budżet Lokalnej Strategii Rozwoju opracowanej przez Stowarzyszenie Wdzydzko-Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka” oszacowany został zgodnie z § 2. Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 lutego 2024 r. w sprawie punktacji kryteriów oceny strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz sposobu podziału środków przeznaczonych na realizację tych strategii w ramach Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027 (Dz. U. poz. 270).

Podstawę do oszacowania budżetu Lokalnej Strategii Rozwoju stanowiły oświadczenia dotyczące liczby przedstawicieli sektora rybackiego oraz wartości produkcji sektora rybackiego stanowiące załącznik do regulaminu Regulamin Konkursu na wybór Lokalnych Strategii Rozwoju w Programie Fundusze Europejskie Dla Rybactwa na lata 2021-2027.

Zgodnie z oświadczeniami potwierdzonymi przez Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza - Państwowy Instytut Badawczy oraz Morski Instytut Rybacki - Państwowy Instytut Badawczy na obszarze realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju realizowanej przez LGR Mòrénka działalność prowadzi 35 podmiotów, których wartość produkcji wynosi 29 436 230,36 zł.

Wykazane powyżej dane pozwalają na przyjęcie następującego szacunku budżetu LSR w wysokości: 3 200 000,00 Euro, na które składają się:

- 1.800.000.00 Euro – zgodnie § 2.1.1) Rozporządzenia (...) - 1,8 mln euro przeznacza się na realizację każdej z LSR wybranej w konkursie na wybór LSR;
- 500.000.00 Euro - zgodnie § 2.1.2).a) Rozporządzenia (...) kwotę 1,8 mln euro powiększa się o kwotę (...) 500 tys. euro – w przypadku gdy liczba przedstawicieli sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR wynosi od 26 do 50;
- 700.000.00 Euro - zgodnie § 2.1.3).b) Rozporządzenia (...) kwotę 1,8 mln euro powiększa się o kwotę (...) 700 tys. euro – w przypadku gdy wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR wynosi powyżej 20 mln zł i nie więcej niż 30 mln zł.

Planowany budżet Lokalnej Strategii Rozwoju podzielony został na dwa zakresy wsparcia zgodnie z tabelą poniżej:

TABELA 5.

Zakres wsparcia	Procentowy udział w całościowym budżecie (%)	Środki ogółem (EURO)
działanie 3.1	85,00%	€ 2 550 000,00
działanie 3.3	15,00%	€ 450 000,00
Razem	100,00%	€ 3 000 000,00

Lokalna Strategia Rozwoju finansowana będzie ze środków Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021-2027, w ramach Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027 (tzw. LSR monofunduszowe).

Na etapie sporządzania LGR Mòrénka nie przewiduje innych potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR. Ewentualne działania dodatkowe, szczególnie w zakresie animacji społeczności lokalnej, mogą być finansowane ze środków statutowych pochodzących ze składek członkowskich.

2. Powiązanie budżetu z celami LSR

W ramach działania 3.1 budżet podzielony został w następujący sposób:

Podział budżetu Lokalnej Strategii Rozwoju na cele główne	
I. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	29,00%
II. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich	28,50%
III. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach	20,00%
IV. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej	5,00%
V. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego	1,50%
VI. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym	1,00%

3. Plan realizacji budżetu

LGR Mòrénka planuje ogłoszenie i przeprowadzenie wszystkich konkursów oraz opracowanie i złożenie wniosków na realizację operacji własnych i projektów współpracy w pierwszych dwóch latach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Takie założenie wynika z wcześniej zdobytego doświadczenia w realizacji LSR. Ostatnie konkursy powinny zostać ogłoszone jesienią 2025 roku co przekłada się na zawarcie umów przez beneficjentów w 2027 roku na projekty, które będą realizowane jeszcze w 2028 i 2029 roku. Tak zaplanowane terminy konkursów pozwolą na pełne zrealizowanie i rozliczenie budżetu w okresie realizacji kwalifikowalności środków w ramach Programu. Kolejnym aspektem, przemawiającym za ogłoszeniem konkursów w pierwszych dwóch latach realizacji LSR jest możliwości wykorzystania ewentualnych środków, które nie zostaną rozliczone przez beneficjentów w dodatkowych konkursach, które na chwilę obecną nie zostały zaplanowane.

	Środki na operacje wybrane do realizacji (w euro)									
	do 31.12.2025*		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (euro)	%	kwota ogółem (euro)	%	kwota ogółem (euro)	%	kwota ogółem (euro)	%	kwota ogółem (euro)	%
		wykorzystani		wykorzystani		wykorzystani		wykorzystani		wykorzystani
		budżetu		budżetu		budżetu		budżetu		budżetu
LSR		LSR		LSR		LSR		LSR		
Operacje w ramach Celu 1. (I. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości)	€ 280 000,00	32,18%	€ 870 000,00	100,00%	€ 870 000,00	100,00%	€ 870 000,00	100,00%	€ 870 000,00	100,00%
Operacje w ramach Celu 2. (II. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich)	€ 400 000,00	46,78%	€ 855 000,00	100,00%	€ 855 000,00	100,00%	€ 855 000,00	100,00%	€ 855 000,00	100,00%
Operacje w ramach Celu 3. (III. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian,	€ 300 000,00	50,00%	€ 600 000,00	100,00%	€ 600 000,00	100,00%	€ 600 000,00	100,00%	€ 600 000,00	100,00%

<i>lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach)</i>										
Operacje w ramach Celu 4. (IV. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej)	€ 90 000,00	60,00%	€ 150 000,00	100,00%	€ 150 000,00	100,00%	€ 150 000,00	100,00%	€ 150 000,00	100,00%
Operacje w ramach Celu 5. (V. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego)	€ 45 000,00	100,00%	€ 45 000,00	100,00%	€ 45 000,00	100,00%	€ 45 000,00	100,00%	€ 45 000,00	100,00%
Operacje w ramach Celu 6. (VI. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1-5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym)	€ -	0,00%	€ 30 000,00	100,00%	€ 30 000,00	100,00%	€ 30 000,00	100,00%	€ 30 000,00	100,00%
RAZEM	€ 1 115 000,00	43,73%	€ 2 550 000,00	100,00%	€ 2 550 000,00	100,00%	€ 2 550 000,00	100,00%	€ 2 550 000,00	100,00%

Harmonogram planowanych naborów zakłada ogłoszenie kilku konkursów jednocześnie. Takie założenie wynika z optymalizacji kosztów związanych z działaniami promocyjnymi oraz założenie ograniczenia czasowego organu decyzyjnego do kilku spotkań w ciągu roku w ramach zgrupowanych naborów wniosków. Przewidziane odstępy czasowe pomiędzy naborami pozwolą też na sprawne przygotowanie dokumentacji konkursów przed i po naborze wniosku ze strony biura LGR.

Lp.	Typ operacji	Wnioskodawcy	Planowany termin naboru	Limit środków finansowych na dany nabór wniosków o dofinansowanie (euro)
1	Konkurs - II.1.1. Inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej [a] - inwestycje	jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego stowarzyszenie, fundacja lub inna organizacja społeczna lub zawodowa	kwiecień 2025r.	€ 400 000,00
2	Konkurs - III.1.1. Dotyczące infrastruktury ograniczającej antropopresję na środowisko naturalne, w tym antropopresję wynikającą z turystyki [g]	jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego	kwiecień 2025r.	€ 300 000,00
3	Konkurs - I.1.1. Wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania [a]	<ul style="list-style-type: none"> • osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); • podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli organizmów wodnych; • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139; 	październik 2025 r.	€ 120 000,00
4	Konkurs - I.1.2. Wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmacniania krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki [d]	<ul style="list-style-type: none"> • osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); • podmioty prowadzące działalność w zakresie 	październik 2025 r.	€ 85 000,00

		<p>chovu lub hodowli organizmów wodnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139; 		
5	<p>Konkurs - I.1.3. Działania na rzecz opracowywania nowych produktów rybnych oraz poprawę wartości i jakości produktów rybnych istniejących na rynku [f]]</p>	<ul style="list-style-type: none"> • osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); • podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli organizmów wodnych; • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139; 	październik 2025 r.	€ 75 000,00
6	<p>Konkurs - IV.1.1. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego [c]]</p>	<p>stowarzyszenie, fundacja lub inna organizacja społeczna lub zawodowa</p>	październik 2025 r.	€ 30 000,00
7	<p>Konkurs - IV.1.2. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym [d]]</p>	<p>stowarzyszenie, fundacja lub inna organizacja społeczna lub zawodowa</p>	październik 2025 r.	€ 30 000,00
8	<p>Operacja własna - IV.1.3. Działania informacyjne lub promocyjne dotyczące produktów rybnych z miejscowej produkcji rybackiej lub lokalnych tradycji kulinarnych [e]]</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka” 	październik 2025 r.	€ 30 000,00
9	<p>Konkurs - V.1.1. Badania lub edukację z zakresu środowiska naturalnego, w tym ekosystemów wodnych, bioróżnorodności, zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów [a]]</p>	<p>uczelnia, instytut badawczy, instytut naukowy</p>	październik 2025 r.	€ 45 000,00

10	Operacja własna - I.1.4. Działania informacyjne lub promocyjne dotyczące jakości i dostępności lokalnych produktów rybnych oraz wyróżnianie i promowanie miejsc związanych z ich sprzedażą lub serwowaniem [h])	Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”	luty 2026r.	€ 30 000,00
11	Konkurs - I.2.1. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości [b])	• podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarze realizacji LSR, których główny zakres działalności obejmuje branżę czasu wolnego	luty 2026r.	€ 420 000,00
12	Projekt współpracy - VI.1.1. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa	• Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”	luty 2026r.	€ 30 000,00
13	Projekt grantowy - II.1.1. Inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej [a]) - działania	• Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”	luty 2026r.	€ 45 000,00
14	Konkurs - II.1.1. Inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej [a]) - inwestycje	jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego stowarzyszenie, fundacja lub inna organizacja społeczna lub zawodowa	kwiecień 2026r.	€ 410 000,00
15	Konkurs - III.1.1. Dotyczące infrastruktury ograniczającej antropopresję na środowisko naturalne, w tym antropopresję wynikającą z turystyki [g])	jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego	kwiecień 2026r.	€ 240 000,00
16	Konkurs - III.2.1. Przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu [j])	• osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); • podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli	kwiecień 2026r.	€ 60 000,00

		organizmów wodnych; • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139;		
17	Konkurs - I.1.1. Wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania [a])	• podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarze realizacji LSR, których główny zakres działalności obejmuje branże czasu wolnego	październik 2026 r.	€ 90 000,00
18	Konkurs - I.1.2. Wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmacniania krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki [d])	• podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarze realizacji LSR, których główny zakres działalności obejmuje branże czasu wolnego	październik 2026 r.	€ 50 000,00
19	Konkurs - IV.1.1. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego [c])	stowarzyszenie, fundacja lub inna organizacja społeczna lub zawodowa	październik 2026 r.	€ 30 000,00
20	Konkurs - IV.1.2. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym [d])	stowarzyszenie, fundacja lub inna organizacja społeczna lub zawodowa	październik 2026 r.	€ 30 000,00

Rozdział X – Wskaźniki realizacji LSR

Przedstawienie wskaźników rezultatu i produktu ma za zadanie wykazanie realizacji zdefiniowanych celów, ukazanych w wymiarze ilościowym, jakościowym i trwałym. Realizacja natomiast wskaźników produktów ma odzwierciedlenie w realizacji poszczególnych przedsięwzięć, które zostały wybrane jako formy realizacji celu. Wszystkie wskaźniki zarówno rezultatu jak i produktu decydują o stopniu zrealizowania Lokalnej Strategii Rozwoju.

Lp	Nazwa operacji	wnioskodawcy/beneficjenci	typ operacji	nazwa wskaźnika produktu	typ wskaźnika produktu	jednostka miary wskaźnika produktu	wartość początkowa wskaźnika produktu	wartość końcowa wskaźnika produktu	źródło danych / sposób pomiaru wskaźnika produktu/wskaźnika rezultatu
1	I.1.1. Wsparcie podmiotów w sektorze rybackim w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania [a]	<ul style="list-style-type: none"> osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli organizmów 	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	5	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Utrzymane miejsca pracy	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	5	
2	I.1.2. Wsparcie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego,	<ul style="list-style-type: none"> osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); podmioty prowadzące działalność w zakresie chowu lub hodowli organizmów 	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	3	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Utrzymane miejsca pracy	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	3	

3	I.1.3. Działania na rzecz opracowywania nowych produktów rybnych oraz poprawę wartości i jakości produktów rybnych istniejących na rynku [f]	wodnych; • rybacy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia 2021/1139;	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	2	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Utrzymane miejsca pracy	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	2	
4	I.1.4. Działania informacyjne lub promocyjne dotyczące jakości i dostępności lokalnych produktów rybnych oraz wyróżnianie i promowanie miejsc	Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mórénka”	operacja własne	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	1	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	100	
5	I.2.1. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości [b]	• podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarze realizacji LSR, których główny zakres działalności obejmuje	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	9	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Utworzone miejsca pracy	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	10	

6	II.1.1. Inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystyczne	jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej samorządu terytorialnego stowarzyszenie, fundacja	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	15	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	7500	
7	II.1.1. Inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystyczne i zielonej [a]) - działania	Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mórénka”	projekt grantowy	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	1	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Liczba przyznanych grantów	Wskaźnik produktu	grant	0	12	
				Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	720	
8	III.1.1. Dotyczące infrastruktury ograniczającej antropopresję na	jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	10	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję

	środowisko naturalne, w tym antropopresję wynikającą z turystyki [g]	podległej jednostce samorządu terytorialnego		Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	5000	Zarządzająca, ankieta i monitoring beneficjenta
				Działania przyczyniające się do dobrego stanu środowiska	Wskaźnik rezultatu	działania	0	10	
9	III.2.1. Przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoring u [j]	<ul style="list-style-type: none"> osoby władające obwodem rybackim na podstawie umowy, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883); podmioty prowadzące 	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	2	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	20	
				Działania przyczyniające się do dobrego stanu środowiska	Wskaźnik rezultatu	działania	0	2	
10	IV.1.1. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające	stowarzyszenie, fundacja lub inna organizacja społeczna lub	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	4	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję

	wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego o lokalnej społeczności, tradycji	zawodowa		Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	200	Zarządzająca, ankieta i monitoring beneficjenta
1	IV.1.2. Działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym [d])	stowarzyszenie, fundacja lub inna organizacja społeczna lub zawodowa	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	4	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	200	Zarządzająca, ankieta i monitoring beneficjenta
1	IV.1.3. Działania informacyjne lub promocyjne dotyczące produktów rybnych z miejscowej produkcji rybackiej lub lokalnych tradycji kulinarnych [e])	• Stowarzyszenie Wdzydzko - Charzykowska Lokalna Grupa Rybacka „Mòrénka”	operacja własne	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	1	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję Zarządzającą, ankieta i monitoring beneficjenta
				Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	50	Zarządzająca, ankieta i monitoring beneficjenta
1	V.1.1. Badania lub edukację z zakresu środowiska naturalnego, w tym ekosystem	uczelnia, instytut badawczy, instytut naukowy	konkurs	Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	1	sprawozdania roczne i końcowe beneficjenta, informacja przekazana przez Instytucję

ów
wodnych,
bioróżnorodności,
zmian
klimatu i
zrównoważonego

1
4

VI.1.1.
Współpraca
międzyterytorialna i
międzynarodowa

•
Stowarzyszenie
Wdzydzko
-
Charzykowska
Lokalna
Grupa
Rybacka
„Mórénka”

projekt
t
współpracy

Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	80
--------------------------	--------------------	-------	---	----

Zarządzająca,
ankieta i
monitoring
beneficjenta

Liczba operacji	Wskaźnik produktu	operacja	0	2
-----------------	-------------------	----------	---	---

sprawozdania
roczne i
końcowe
beneficjenta,
informacja
przekazana
przez
Instytucję
Zarządzającą,
ankieta i
monitoring
beneficjenta

Osoby czerpiące korzyści	Wskaźnik rezultatu	osoby	0	30
--------------------------	--------------------	-------	---	----

Współpraca między zainteresowanymi stronami	Wskaźnik rezultatu	działania		2
---	--------------------	-----------	--	---

Rozdział XI – Monitorowanie i ewaluacja realizacji LSR

Lokalna Strategia Rozwoju jak każdy dokument o charakterze strategicznym wymaga sprawnego zarządzania. LSR opracowana dla obszaru działalności LGR Mòréńka opiera się na wszystkich podstawowych funkcjach zarządzania do których należą monitoring i ewaluacja (obok planowania, organizowania, motywowania i koordynowania). Monitoring i ewaluacja jest podstawą sukcesu realizacji każdego przedsięwzięcia, a szczególnie istotna jest przy realizacji zadania jakim jest LSR, a więc przedsięwzięcia, którego proces wdrażania określają kilkuletnie ramy czasowe, a lista zadań przewidzianych do realizacji jest bardzo szeroka i obejmuje różne aspekty rozwoju lokalnego. Podstawowym celem prowadzonych badań i analiz będzie ocena efektywności wdrażania LSR pod kątem finansowym, rzeczowym oraz społecznym. Działania prowadzone będą w taki sposób, aby na każdym etapie możliwa była ocena postępów wdrażania, funkcjonowania Stowarzyszenia oraz społecznego wymiaru realizacji LSR. Podstawą skuteczności prowadzonych działań będzie możliwość wykrycia nieprawidłowości lub niskiej jakości, któregośkolwiek z elementów wdrażania LSR oraz możliwe było podjęcie szybkich i niezbędnych działań zmierzających do usprawnienia, poprawy lub zmiany. Efekty i wyniki podejmowanych działań związanych z monitoringiem i ewaluacją będą przedmiotem oceny i dyskusji wszystkich organów Stowarzyszenia i na podstawie ich wyników podejmowane będą decyzje o wprowadzeniu zmian lub przygotowaniu propozycji takich zmian, zgodnie z procedurami określającymi zasady aktualizacji LSR.

Posługując się doświadczeniami z wdrażania LSR we wcześniejszych okresach programowania, dostępną literaturą oraz analizą danych zebranych podczas poszczególnych etapów konsultacji opracowane zostały zasady i procedury dokonywania ewaluacji i monitorowania wdrażania LSR.

1. Zasady i procedury monitorowania

Monitoring, w najbardziej syntetycznym ujęciu, to sprawdzenie osiąganych wyników w odniesieniu do określonych wcześniej oczekiwań. Obejmuje on systematyczne zbieranie informacji dotyczących użytych zasobów i uzyskanych efektów w ramach podjętej interwencji. Pozwala określić, czy realizacja interwencji postępuje tak, jak pierwotnie zakładano i wprowadzić w razie potrzeby odpowiednie korekty.⁶

Monitoring prowadzony będzie na bieżąco i obejmować będzie wszystkie działania realizowane przez Stowarzyszenie za jego prowadzenie odpowiedzialni będą pracownicy biura przy współpracy z Zarządem. Monitoring obejmować będzie: ilościową i jakościową weryfikację realizowanych działań, postęp finansowy, zgodność z założonymi planami oraz stopień osiągnięcia poszczególnych wskaźników. Szczegółowo zakres i przedmiot monitoringu przedstawiono w układzie tabelarycznym.

---

⁶ PODRĘCZNIK MONITORINGU I EWALUACJI LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU

Obszar monitoringu	Plan komunikacji	Plan działania	Plan finansowy	Zarządzanie LSR
Wykonawca - kto?	Dyrektor biura LGR	Dyrektor biura oraz Prezes	Dyrektor biura oraz Zarząd	Zarząd LGR Komitet LGR Walne zebranie LGR
Przedmiot - co?	Postęp realizacji Planu Komunikacji, jakość realizacji Planu Komunikacji, zgodność założonego harmonogramu w ujęciu rocznym z bieżącym postępem	Analiza i ocena planowanych harmonogramów naborów wniosku oraz przebiegu ogłoszonych konkursów. Analiza i ocena kart doradczych wniosków konsultowanych przed złożeniem. Monitoring realizowanych projektów od momentu decyzji o wybraniu operacji do płatności końcowej.	Analiza danych dotyczących kontraktacji i płatności na rzecz beneficjentów, analiza stopnia realizacji operacji przez beneficjentów	Analiza danych z bieżącego monitoringu wcześniejszych obszarów. Analiza procedury naboru i oceny wniosków (poziom zainteresowania, stopień wykorzystania alokacji, ewentualne odwołania od oceny Rady)
Moment realizacji - kiedy?	Dane zbierane są na bieżąco, w ujęciach tabelarycznych, narastających odpowiednio do okresu i postępu realizacji zadań	Minimum raz na kwartał w zakresie harmonogramu naboru wniosków oraz postępu przygotowania i realizacji operacji przez beneficjentów oraz minimum raz na dwa tygodnie w zakresie trwających naborów wniosków	Minimum raz na kwartał aktualizacji dostępnych danych w ujęciu tabelarycznym	Bieżąca ocena wdrażania wszystkich aspektów wdrażania LSR przeprowadzana minimum raz do roku w zakresie wszystkich obszarów wdrażania przez Walne Zebranie LGR. Systematycznie po każdym naborze wniosków przez Radę LGR w zakresie analizy procedury naboru i oceny wniosków.

<p>Cel - po co?</p>	<p>Bieżący monitoring podstawowych zadań LGR, ocena jakości i terminowości, narzędzie umożliwią dalsze planowanie</p>	<p>Ocena prawdopodobieństwa osiągnięcia zakładanych efektów wynikających z ogłoszonych naborów wniosków oraz zrealizowania operacji i wskaźników przez beneficjentów wybranych do dofinansowania przez LGR</p>	<p>Ocena postępu finansowego wdrażania LSR, ocena zgodności planu z poziomem realizacji, ocena postępu pod kątem kamieni milowych, ocena prawdopodobieństwa terminowej realizacji przedsięwzięć i celów</p>	<p>Ocena postępu wdrażania LSR, w zakresie każdego z obszarów.</p>
<p>Sposób realizacji - jak?</p>	<p>Dane z bieżącej dokumentacji projektowej, ankiety indywidualne, wywiady indywidualne z uczestnikami zadań realizowanych w ramach Planu Komunikacji</p>	<p>Monitoring telefoniczny, analiza danych z kart doradczych, spotkania indywidualne w biurze i u beneficjenta, ankiety indywidualne,</p>	<p>Dane finansowe zbierane będą na podstawie informacji przekazywanych przez Samorząd Województwa oraz beneficjentów poprzez monitoring indywidualny i sprawozdania z realizacji operacji</p>	<p>Zestawienie danych monitoringowych z pozostałych obszarów monitoringu oraz danych od przedstawicieli Rady i biura dotyczących naborów wniosków</p>
<p>Efekt</p>	<p>Stały dostęp do zbieranych danych dla pracowników biura i członków Zarządu. Prezentacja i analiza postępu realizacji minimum raz na miesiąc Prezesowi i raz na kwartał członkom Zarządu (osobiście lub drogą elektroniczną)</p>	<p>Bieżący dostęp do danych dotyczących postępu realizacji Planu działania dla pracowników i członków Zarządu. Prezentacja i analiza postępu realizacji członkom Zarządu co najmniej raz na kwartał (osobiście lub drogą elektroniczną)</p>	<p>Dane w ujęciu tabelarycznym przygotowywane raz na kwartał i prezentowane członkom Zarządu (osobiście lub drogą elektroniczną). W okresie na pół roku przed terminem realizacji kamieni milowych raz na miesiąc</p>	<p>Przygotowanie sprawozdania z realizacji LSR uwzględniającego wszystkie wskazane aspekty</p>
<p>Wnioski</p>	<p>W przypadku nieuzasadnionych odstępstw stanowią podstawę do aktualizacji Harmonogramu Planu Komunikacji oraz podjęcia działań zaradczych</p>	<p>W przypadku nieuzasadnionych odstępstw stanowią podstawę do intensyfikacji działań animacyjnych i doradczych lub aktualizacji Harmonogramu naboru wniosków lub</p>	<p>W przypadku nieuzasadnionych odstępstw stanowią podstawę do intensyfikacji działań animacyjnych i doradczych, aktualizacji Harmonogramu</p>	<p>W przypadku uzasadnionych odstępstw możliwość podjęcia decyzji o przygotowaniu planu naprawczego lub przeprowadzenia zewnętrznej</p>

		podjęcia zaradczych	działań	naboru wniosków lub aktualizacji LSR	ewaluacji aktualizacji poszczególnych elementów LSR	bądź
--	--	------------------------	---------	---	--	------

2. Zasady i procedury ewaluacji

Ewaluacja to w najbardziej ogólnym znaczeniu oszacowanie jakości, wartości i znaczenia. Bardziej rozbudowane definicje odnoszą się do charakterystycznych cech ewaluacji, wskazując m.in., że jest to systematyczne badanie prowadzone z użyciem zróżnicowanych metod, złożone ze zbierania danych, analizy, oceny oraz informowania o wynikach. Jego celem jest oszacowanie (w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów) jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych.⁷

Ewaluacja LSR jeżeli nie będzie dodatkowej potrzeby przeprowadzona zostanie dwukrotnie:

1. Ewaluacja mid-term (śródkresowa) – około jednego roku przed terminem osiągnięcia kamieni milowych w 2026 roku.
2. Ewaluacja ex-post (ewaluacja zewnętrzna) – nie wcześniej niż w 2027 roku.

Dodatkowo ewaluacja może zostać przeprowadzona na wniosek Walne Zebrania Członków lub Zarządu LGR, w sytuacji niskiej oceny wdrażania na podstawie wyników monitoringu.

Ewaluacja dotyczyć będzie:

- oceny efektywności i jakości wdrażania w obszarach, jakie wskazane zostały jako obszary monitoringu LSR;
- oceny wpływu na główne zdefiniowane problemy obszaru LSR i występujące bariery w jego rozwoju oraz potencjału obszaru w kontekście wdrażania LSR;
- oceny wsparcia realizowanego na rzecz grup w szczególnie trudnej sytuacji;
- społecznego wymiaru realizacji LSR;
- wartości dodanej wdrażania LSR w kontekście lokalnym.

Efektom przeprowadzonej ewaluacji zewnętrznej powinien być raport końcowy, który LGR umieści na swojej stronie internetowej do publicznej wiadomości.

Wyniki ewaluacji stanowiąc będą zobowiązujące rekomendacje do wdrożenia przez Zarząd LGR oraz stanowiąc będą źródło danych do opracowania kolejnych dokumentów o charakterze strategicznym.

3. Wykorzystanie wyników ewaluacji i monitorowania

Wyniki płynące z ewaluacji oraz analizy danych monitoringowych wykorzystane zostaną do:

- Informowania społeczności lokalnej i pozostałych interesariuszy o stopniu osiągnięcia zaplanowanych celów i wskaźników, wykorzystania środków finansowych, efektach realizacji LSR. Dodatkowo do oceny znajomości celów LSR oraz LGR i wzmocnienia działań promocyjnych.
- Decyzji o wprowadzeniu procedury aktualizacji strategii. W przypadku, gdy analiza danych monitoringowych i ewaluacja wykażą opóźnienia w procesie wdrażania, pojawienie się problemów i barier wymagających

⁷ PODRĘCZNIK MONITORINGU I EWALUACJI LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU

interwencji, stanowić to będzie podstawę i uzasadnienie do uruchomienia procedury aktualizacji strategii. Aktualizacja ta dotyczyć może jednego (np. kryteriów wyboru operacji) lub kilku elementów strategii (np. wskaźników, budżetu).

- Decyzji o wprowadzeniu zmian procedur oceny wniosków, zmian kryteriów wyboru lub modyfikacji kanałów i środków komunikacji LGR ze społecznością lokalną bądź prowadzonych i planowanych działań animacyjnych.
- Wskazania słabych oraz mocnych stron LGR w szczególności jej organów tj.: Biuro, Zarząd i Komitet – sformułowanie zaleceń dla bardziej efektywnej pracy tych organów. Strategia zakłada zaangażowanie społeczności lokalnej w realizację procesu ewaluacji. Metody partycypacyjne wdrożono już na poziomie tworzenia strategii, poprzez włączenie społeczności lokalnej w każdy kluczowy etap opracowywania LSR, w tym ewaluacji ex-ante, czyli oceny działań będących dopiero w fazie planowania i podejmowania decyzji o ich realizacji. Ewaluacja on-going i ex-post przewiduje badania także opinii beneficjentów, uczestników projektów oraz społeczności lokalnej obszaru LSR, poprzez realizację spotkań i warsztatów, ankiet szkoleniowych, badania opinii klientów on-line oraz analizę sprawozdań z realizacji. W proces ewaluacji i monitoringu nie przewiduje się zaangażowania podmiotu zewnętrznego. Co do zasady monitoring i ewaluację prowadzić będzie LGR we własnym zakresie. W procedurach dokonywania ewaluacji i monitoringu zostaną wskazane szczegółowo elementy podlegające ewaluacji i monitorowaniu, określono czas, w jakim zostanie przeprowadzona ewaluacja oraz monitoring, a także wskazano sposób i okres pomiaru.